АЙХАМШАГТА ҺАЙХАН ГАБЬЯА!

ЕТ СОЛОЁО ДУУДУУЛҺАН СУУТА ХҮБҮҮДТЭЭ—КОСМОНАВТНАР АНДРИЯН ГРИГОРЬЕВИЧ НИКОЛАЕВТА, ПАВЕЛ РОМАНОВИЧ ПОПОВИЧТО АМАР МЭНДЭ, АЛДАР СОЛО!

ЫЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

СС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 194 (9948) | 1962 оной августын 17, пятница | Сэн 2 мүнгэн

Газарые тойродог хэмэл одод, замбуулинай ракетэнүүд замбуулинай дайдада хүнэй хүрэжэ ошохо арга олгожо, байгаалиин шэнэ үзэгдэлнүүд ба хуули ёһонуудые нээхэ, планетэнүүд болон Нарые шэнжэлхэ ехэ арга боломжо бии болгоо.

(*КПСС-эй Программаһаа*)

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

...Социалис Республикануудай Союзай эрхэтэд ...тнууд майор Андриян Григорьевич Нико... ...одполковник Павел Романович Поповичой ...ог замбуулинай «Восток-3», «Восток-4» ...со-одонуудай нэгэн доро зэргэ ниидэлгын ...а хүсэдөөр дүүргэгдэбэ.

...одонууд Советскэ Союзай урид хараалаг... ...тагта, Казагай ССР-тэ Караганда городһоо ...долоогдоһон газарһаа үлэ мэдэг хажуу тээ ...ю шахуу 1962 оной августын 15-да буугаа. ...смонавт согтой хүхюутэйнүүд, буугаад бай... ...нэй бэе ямаршьегүй һайнууд.

...автнууд Николаев болон Поповичой бууха... ...ог врачнууд, ханинарынь, корреспондент... ...он спортивна комиссарнууд тэдэниие угтаа. ...авт нүхэр Андриян Григорьевич Николае... ...одоһон замбуулинай «Восток-3» гэжэ онго... ...ниидэлгэ 95 часай, тайлбарилан хэлэбэл, ...хуу сүүдхын турша соо үргэлжэлөө. Энэ үе соо «Восток-3» онгосо газарай бүмбэрсэгые 64 үлүүтэй дахин тойрожо, 2.600 мянга гаран километрын замые гаталаа.

Космонавт нүхэр Павел Романович Поповичой жолоодоһон замбуулинай «Восток-4» гэжэ онгосо одоной ниидэлгэ 71 часай турша соо үргэлжэлжэ, тэрэ газарай бүмбэрсэгые 48 үлүүтэй дахин тойроо. Ниидэлгын үе соо «Восток-4» онгосо хоёр миллион шахуу километрын замые дабаа.

«Восток-3», «Восток-4» гэжэ онгосо-одонууд 71 часай, тайлбарилан хэлэбэл, гурба шахуу сүүдхын турша соо замбуулинай дайда соогуур нэгэн доро зэргэ ниидэбэ.

Замбуулинай дайда соогуур «Восток-3», «Восток-4» гэжэ онгосо-одонуудай үзэгдөөгүй удаан саг соо, тиихэдэ анха түрүүн нэгэн доро зэргэ ниидэлгын научна болон техническэ зорилгонууд амжалтатайгаар, хүсэдөөр шиидхэгдэһэн байна.

Замбуулинай дайда соогуур нэгэн доро зэргэ ниидэлгын үедэ замбуулинай онгосонуудай хоорондо хоёр талын радио холбоон анха түрүүн бэелүүлэгдээ. Ниидэжэ ябахадаа космонавтнууд хоорондоо дуугаралсадаг, шэнжэлэлгынгээ дүнгүүд тухай хөөрэлдэдэг, юу хэхэ тухайгаа зүбшэдэг байгаа. Замбуулинай дайда соогуур удаан саг соо ниидэлгэһээ хэлхеэ холбоо эмхидхэхэ үнэтэ мэдээнүүд абтаа.

Замбуулинай онгосонуудай бүхы оньһо түхеэрэлгэнүүд болон агрегадууд, тэдээн дээрэ тодхогдоһон научна аппаратура ниидэлгын эхинһээ дүүрэхэ хүрэтэрхи бүхы сагай турша соо ямаршье һаадгүйгөөр хүдэлөө.

Советскэ космонавтнууд онгосонуудаа жолоодон, энэ орёо нарин ниидэлгые шадамараар үнгэргөө, даалгабаридаа хүсэд тааруугаар научна шэнжэлэлгын ехэ хүдэлмэри дүүргээ.

Ниидэлгын бүхы үе соо космонавтнуудай бэеын элүүрые хинан шалгаха талаар медицинскэ бодото мэдээнүүд хадаа замда гаралгын, замбуулинай дайда соогуур олон үдэрэй турша соо ниидэлгын, газар дээрэ бусалгын үедэ советскэ космонавтнууд нүхэд Николаев болон Попович ямаршьегүй һайнууд байгаа гэжэ харуулаа.

Энэ гайхамшагта ниидэлгын үедэ нүхэд Андриян Григорьевич Николаев, Павел Романович Попович тусгаар ехэ эрэлхэг зориг, баатаршалга гаргажа, совет хүнэй эрхим дээдэ абари заншалтай байһые бүхы дэлхэй дээрэ харуулаа.

Советскэ космонавтнууд нүхэд Николаев болон Поповичой ниидэлгэ хадаа замбуулинай дайдые амгалан зорилгоор шэнжэлэн эзэмдэхэ замдахи шэнэ шухала шата болоно.

«Восток-3», «Восток-4» гэжэ онгосо-одонуудай нэгэн доро зэргэ ниидэлгэһээ уламжалан, научна болон техническэ угаа үнэтэй материалнууд абтаа. Замбуулинай дайдые саашадань шэнжэлэн мэдэхэ, мүн бусад планетэнүүд болон юртэмсэнүүд руу ниидэлгэнүүдые—хүн түрэлтэнэй хэтэ үеын хүсэл эрмэлзэлгые бэелүүлхэ хэрэгтэ эдэ материалнууд тусгаар шухала удха шанартай.

...смонавтнууд А. Г. Николаевтай, П. Р. Поповичтой ...С. Хрущев, Л. И. Брежнев телефоноор хөөрэлдэбэ

...тнууд Андриян Григорье... ...ев, Павел Романович По... ...оной августын 15-да га... ...айнгаа һүүлээр хэдэн ча... ...байхада, Ялта телефо... ...до. Тэндэ Н. С. Хрущев, ...жнев амаржа байдаг.

...Никита Сергеевич Анг... ...лентын гэшүүн господин ...итой хөөрэлдэжэ байгаа.

...е хүлисэгты, манай хөө... ...н минутын турша соо ...а, космонавтнуудтай дуу... ...атай болобоб. Хүлеэхыет... ...Дуратай байгаа һаа, кос... ...тай хөөрэлдэхэ үедэмни ...ээд Н. С. Хрущев Кро... ...н хэлээ.

...Кронин ингэжэ хэлээ: ...ахые танай зүбшөөгөө ...и баясаха байнаб.

...сагты,— гэжэ Никита ...Хрущев тэмдэглээ.

...ущев Л. И. Брежневые ...рэ Никита Сергеевичтэ ...ие Н. С. Хрущев Дж. ...танилсуулаад, бултадаа ...и телефондо ошоо.

...нуудтай Н. С. Хрущевой, ...евэй телефоноор хөөрэл... ...дөөн доро толилогдобо.

...щев: Мэндэ амар, хүндэ... ...олаев. Намайе һайнаар ...?

...лаев: һайнаар дууланаб.

...щев: Би таниие тон һай... ...аб. Замбуулинай дайда ...түрүүшынгээ үдэрэйхи ...й согтойгоор дуугара... ...

...олаев: һайн даа, һайн ...

...щев: Таниие угаа ехэ ...амаршалнаб. Би ехээр ...рынгөө һанал мэдэрэлые ...лэхэ иимэ үгэнүүдые... ...ложо шаданагүйб.

...олаев: һайн даа, Никита ...хэ баясхалан хүргэнэб!

...щев: Та манай Эхэ оро... ...улаат, Советскэ Союз... ...мүн өөрынгөө чуваш ...улаат. Зарим хүнүүд, ...н саанахи хүнүүд, Со... ...й ямар үндэһэ яһатан... ...г байһые һайса мэдэдэг... ...й Автономито Респуб... ...н гэжэ заримашуул мэ... ...етскэ Союзда чувашууд ...арад совет арадуудай ...алис бүлэ дотор эрхим ...дэг, коммунизм байгуул... ...ые хүгжөөлгэдэ, замбуу... ...е шэнжэлэлгэдэ өөрын... ...та туһа нэмэри оруу... ...э мүнөө бүхы дэлхэй ...е болохоод.

А. Г. Николаев: һайн даа, Никита Сергеевич.

Н. С. Хрущев: Бүхы совет хүнүүд шэнги, чувашууд баясана, танай габьяагаар омогорхоно гэжэ һанаха байнаб.

А. Г. Николаев: һайн үгэнүүдые хэлэһэнэйтнай түлөө, Никита Сергеевич, Танда баясхалан хүргэнэб.

Н. С. Хрущев: Донбассай рудниггуудта минии хүдэлжэ байхада, тэндэ олон чувашууд хүдэлэгшэ һэн, тэдэниие би һайн мэдэхэб, ажал хэхэ дуратай арад юм.

А. Г. Николаев: Никита Сергеевич, хани халуун үгэнүүдэйтнай түлөө үшөө дахин баясхалан хүргэнэб, һайн даа!

Н. С. Хрущев: Хамтынгаа агууехэ хэрэгэй түлөө тэмсэлдэ Советскэ Союзай бүхы арадууд нэгэдээ, энэ хэрэгэй түлөө — коммунизм байгуулха хэрэгэй түлөө бидэнэр бултадаа алба хэнэбди. Манай арадууд хамтынгаа хүсэлэл оролдолгоор экономикые, наукые хүгжөөнэ, соёл культурые дэбжээнэ, коммунизм амжалтатайгаар байгуулна.

Андриян Григорьевич, ниидэлгэтнай ямараар үнгэрөөб, бэетнай хэр һайн бэ, хэлэжэ үгыт?

А. Г. Николаев: Никита Сергеевич, элидхэжэ үгэхыемни зүбшөөгыт.

Нүхэр Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ!

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын даалгабари амжалтатайгаар дүүргэгдээ гэжэ ехэ баяртайгаар Танда элидхэнэб. Замбуулинай «Восток-3» гэжэ онгосо гурбан сүүдхын ниидэлгэ замбуулинай дайда соогуур хээ. «Восток-4» гэжэ онгосые жолоодожо ябаһан минии замбуулин огторгойн хани нүхэр подполковник Поповичтой хамта би гурбан сүүдхын турша соо ниидээб. Бүхы оньһото түхеэрэлгэнүүд һаадгүйгөөр хүдэлөө. Бэемни яһала һайн, шэнэ ниидэлгэнүүдые хэхээр бэлэн байнаб. Летчик-космонавт майор Николаев.

Н. С. Хрущев: Нүхэр Николаев! Минии һанахадаа, гурбан сүүдхэ ниидээб гэжэ Та алдуутайшагаар хэлэбэ гээшэ хат. Та дүрбэн сүүдхэ соо ниидээт.

А. Г. Николаев: Тиимэ, Никита Сергеевич, би дүрбэн сүүдхын турша соо ниидээб. Поповичтой хамта зэргэ ниидэһэнээ, летчигуудай хэлэдэгэй ёһоор, бидэнэр гурбан сүүдхын турша соо ниидээбди гэнэб. Хоорондоо дуу гаралсадаг байгаабди. Ниидэлгэ тон һайнаар үнгэрөө.

Н. С. Хрущев: Таниие үшөө дахин амаршалнаб. Ехэ баяртайб. Омогорхоноб. Танай түлөө ехээр сэдьхэлээ хүдэлгэжэ байһанаа мэдэрнэб.

А. Г. Николаев: Никита Сергеевич, би Танда орходоо сэдьхэлээ лаб багаар хүдэлгэһэн байхаб.

Н. С. Хрущев: Намһаа багаар сэдьхэлээ хүдэлгэһэн байжашье болоо ёһотойт. Та замбуулин соогуур ниидэжэ ябаат, энэ ниидэлгэдэ наринаар бэлэдхэһэн байгаат, тиихэдэ би газар дээрэ байгааб. Эдэ бүхы үдэрнүүдтэ газар дээгүүр ябажа ябахадаа замбуулин соогуур таанадай ямараар ниидэжэ ябаһан тухай һанажа ябааб. Манай космонавтнууд нүхэд Николаев болон Попович ямар ябана хаб гэжэ һанажа ябадаг байгааб. Таанадай согтой һайн ниидэжэ ябаһые, техникын һаадгүйгөөр хүдэлдэгые мэдэхэдээ, минии һанаан бага зэргээр амарһан байна. Бидэнэр бултадаа таанадаар омогорхонобди, энэ гайхамшагта онгосые байгуулһан эрдэмтэдээр, инженер-технигүүдээр, хүдэлмэришэдөөр омогорхонобди.

А. Г. Николаев: һайн даа, Никита Сергеевич, һайн даа!

Н. С. Хрущев: Таанадые Москвада хүлеэхэб. Танай Москвада хүрэжэ ерэхэ үеэр би мүн лэ тэндэ байхаб, Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Президиумэй, Советскэ правительствын гэшүүдтэй, арадай түлөөлэгшэдтэй хамта таанадые угтахаб.

Уулзатараа баяртай. Нүхэр Поповичые телефондо дуудажа үгыт.

А. Г. Николаев: һайн даа, Никита Сергеевич! Москвада уулзатараа баяртай. Трубкаяа подполковник Поповичто дамжуулбаб.

П. Р. Попович: Алло, Никита Сергеевич!

Н. С. Хрущев: Павел Романович Попович, Таниие шагнажа байнаб.

П. Р. Попович: Нүхэр Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ! Замбуулин соогуур нэгэн доро зэргэ ниидэхэ талаар правительствын даалгабари амжалтатайгаар дүүргэгдээ гэжэ Танда баяртайгаар элидхэнэб. «Восток-4» онгосо космонавт майор Андриян Николаевай жолоодожо ябаһан «Восток-3» онгосотой хамта гурбан сүүдхын турша соо нэгэн доро зэргэ ниидэхэдээ, хоорондоо радиогоор холбоо байгуулдаг байгаабди. Бэемни тон һайн. Парти, правительствын ямаршье даалгабари дүүргэхээр бэлэн байнаб. Подполковник Попович.

Н. С. Хрущев: Таниие амаршалнаб, нүхэр Попович. Танай согтой хүхюунээр дуугарахые, бэемни тон һайн, парти, правительствын танда үгэһэн ямаршье даалгабариие дүүргэхээр бэлэн байнаб гэжэ мэдүүлһыетнай шагнахада баясахаар байна. Таниие амаршалнаб, бэеынтнай ходоодоо элүүр мэндэ, согтой солбон ябахые хүсэнэб.

П. Р. Попович: Ехэ баясхалан хүргэнэб, Никита Сергеевич.

Н. С. Хрущев: Щыро витаю Вас.

П. Р. Попович: һайн даа, уулзатараа баяртай.

Н. С. Хрущев: бидэнэр таанадые эрхимээр угтахабди гэжэ нүхэр Николаевта би хэлээд байнаб. Бүхы араднай танай амжалтануудаар баясана, һайндэрлэнэ.

П. Р. Попович: Би Украинын түрүүшын советскэ космонавт болоноб.

Н. С. Хрущев: Бүхы Украина һайндэрлэжэ байна гэжэ намда дуулгана. Танай аба Тарас Бульба шэнгеэр һахалаа мушханхай.

П. Р. Попович: Минии аба һахалаа мушхадаг даа!

Н. С. Хрущев: Танай эсэгын фотозурагые «Правдада» би хараа һэм. «Мори һэлмэ хоёрые үгэгты» гэжэ хэлэжэ байһан Запорожско хасаг шэнгеэр харагдана.

П. Р. Попович: Никита Сергеевич тэрэ Тарас Бульбада нээрээшье адли юм.

Н. С. Хрущев: Тиимэл даа, адли. Нүхэр Попович, би ехэ баяртайб. Танаар омогорхоноб, таваар бүхы совет арад омогорхоно, Украина омогорхоно. Имагтал украинецууд бэшэ, харин ородууд, Советскэ Союзай бүхы арадууд, бүхы арадуудтай эб тэй эетэйгээр ажаһуухые хүсэдэг дэлхэй дээрэхи бүхы үнэн сэхэ хүнүүд омогорхоно. Энэ габьяагаар тэдэнэр юундэ омогорхоноб гэхэдэ, энэ габьяа хадаа манай орондо, мүн бүхы оронуудта ехэ удха шанартай, бүхы арадуудай аша туһада, эб найрамдалай болон дэбжэлтын аша туһада зорюулагдаһан габьяа болоно.

П. Р. Попович: Ехэ һайн даа. Танай хэлэһые би тон һайнаар ойлгооб.

Н. С. Хрущев: Амжалта түйлахыетнай танда хүсэнэб. Таниие эсээхэгүйб, амархаяа, мүнөө ёһотойгоор лэ амархаяа, ошогты. Замбуулин соо ябахадатнай эндэхидэ орходоо абяа шэмээгүй байгаашье ёһотой. Тиигэбэшье, таанад ехээр эсээ ёһотойт. Бидэнэр таанадта тиимэ намдуу эрхэ байдал олгохобди гэжэ найдуулжа шадахагүй байнабди.

П. Р. Попович: Зүб даа. Эндэ тон халуун, ниидэжэ ябахада хүсэд лэ таатай зохид һэн.

Н. С. Хрущев: Зүгөөр, бидэнэр; эндэ иимэ таатай зохид эрхэ байдал таанадта олгожо шадахагүй байнабди.

П. Р. Попович: Теэд яахаб даа.

Н. С. Хрущев: Суг ажаһуухабди, ажаллахабди, таатай зохид эрхэ байдал бии болгохобди. Баяртай.

П. Р. Попович: Һайн даа. Баяртай.

Н. С. Хрущев: Амжалта түйлахыетнай хүсэнэб. Баяртай.

Нүхэр Леонид Ильич Брежнев минии хажууда байна. Тэрэ мүн лэ сэдьхэлээ хүдэлгэнэ, таанадта өөрынтөө халуун үгэнүүдые хэлэхые хүсэнэ. Тэрээндэ трубкаяа үгэхэмни.

П. Р. Попович: Үгыт даа. Уулзатараа баяртай, Никита Сергеевич.

Л. И. Брежнев: Мэндэ амар, нүхэр Попович.

П. Р. Попович: Подполковник Попович таниие шагнажа байна.

Л. И. Брежнев: Хүндэтэ Павел Романович! Баярлажа, танай түлөө омогорхожо байһанаа дамжуулхые яаранаб. Туйлагдаһан габьяагай түлөө хизаарлашагүйгөөр баярланаб.

П. Р. Попович: Ехэ һайн даа!

Л. И. Брежнев: Никита Сергеевич шэнгеэр баясажа байһанаа, олон жэлдэ элүүр мэндэ ябахыетнай, шэнэ зохёохы амжалтануудые туйлахыетнай, манай агууехэ Эхэ орониие, манай арадые алдаршуулхыетнай хүсэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлхые би мүн лэ хүсэнэб.

П. Р. Попович: Ехэ һайн даа.

Л. И. Брежнев: Өөрынгөө нютагай хүн бологшо таниие Украинын заншалаар шангаар тэбэринэб.

П. Р. Попович: Дякую, дякую.

Л. И. Брежнев: Бажаю всього наикращего.

П. Р. Попович: Дякую.

Л. И. Брежнев: Танай огторгойнтнай хани нүхэр хаанаб?

П. Р. Попович: Эндэ байна. Ехэ һайн даа!

Л. И. Брежнев: Андриян Григорьевич?

А. Г. Николаев: Таниие шагнажа байнаб.

Л. И. Брежнев: Үнэн зүрхэнһөө таниие амаршалнаб.

А. Г. Николаев: Һайн даа.

Л. И. Брежнев: Танай эрэлхэг зоригоор, үзэгдөөгүй ехэ габьяагаар Никита Сергеевич болон бүхы совет арад шэнгеэр, би мүн лэ баясанаб.

А. Г. Николаев: Ехэ һайн даа:

Л. И. Брежнев: Танда һайниие, элүүр мэндэ ябахыетнай, шэнэ габьяа гаргахыетнай, һайн һайхан ажалдаа амжалта туйлахыетнай хүсэнэб.

А. Г. Николаев: һайн даа.

Л. И. Брежнев: Таниие үшөө дахин тэбэринэб. Баяртай.

А. Г. Николаев: Баяртай. Һайн даа.

Цэдэн ГАЛСАНОВ.

Эхир-мүшэд

Эдир наһанһаа хойшо:
Эхир-мүшэд, Суг-Мүшэд, —
гээд,
Огторгойн орой өөдэ,
Огторгойн гүн худар
гэтээд,
Садашагүй сахилма
харасаяа
Сасадаг бэлэйбди бидэнэр,
Таһаршагүй бадарма
зоригоо
Табидаг бэлэйбди,
эхишэнэр...
Харин мүнөө, үглөөдэр,
Харин үглөө, нүгөөдэр
Хоёр одон-онгосонууд
Хоёр эхир баатарнууд —
Совет эсэгым эхирнүүд
Сугтаа космосоор ниидээд,
Эхир-Мүшэдтэй, Суг-
Мүшэдтэй
Эльгэн урагууд болобо гээ.
Гайхамшагта Мэдээсэл
Газар, Тэнгэрине
доһолуулна,
Жабхаланта Мэдээсэл
Жаргал, Баярые дамжуулна.
Ингэжэ мүнөө, үглөөдэр,
Ингэжэ үглөө, нүгөөдэр,
Үдэрөөрөө һүниие хэжэ,
Һүнеэрээ үдэрые хэжэ,
Хоёр одон онгосонууд —
Хоёр эхир баатарнууд —
Совет эсэгын эхирнүүд
Сугтаа хамта ниидээд,
Замбуулин соо дуулаад
бусаал,
Замай утые гаталаад,
бусаал,
Манай зүрхэ долгилуулнал,
Минии шүлэг салгидуулнал.
Ород, чуваш, украин
Омог хүбүүдэй дуунуудые
Буряад аялгадаа оруулжа,
Баяраар дуулажа байхадам,
Энэ дэлхэйн хамаг зон
Эльгэн дээрэм хатарһандли,
Ерээдүймнай Коммунизм
Ерээд, ойром һалбарһандли!

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Һү ехээр һаажа гүрэндэ худалдахын түлөө аймагуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй июль һарын дүн тухай

1962 оной июль һара соо һү ехээр һаажа гүрэндэ худалдахын түлөө аймагууд хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет иигэжэ тогтообо:

Контрактаци хэжэ, июль һара соо гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө 114 процент дүүргээд, 1961 оной июль һарынхида орходоо һү һаалгаяа 39 процентээр, гүрэндэ һү худалдалгаяа 44 процентээр ехэдхэжэ шадаһан Сэлэнгын аймагта (КПСС-эй райкомой секретарь нүхэр Баирбиликтуев, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Иринчеев) республикын Министрнүүдэй Соведэй, КПСС-эй обкомой дамжуулгын Улаан тугые үлөөгөөд, 300 түхэригэй нэгэдэхи мүнгэн шан үгэхэ.

Контрактаци хэжэ, июль һарада гүрэндөө һү худалдаха түсэбөө 115 процент дүүргэһэн, 1961 оной июль һарынхида орходоо 9 процентээр ехэ һү һааһан, 14 процентээр дээшээ һү гүрэндөө худалдаһан Түнхэнэй аймагта (КПСС-эй райкомой секретарь нүхэр Серебренников, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Таханов) республикын Министрнүүдэй Соведэй, КПСС-эй обкомой дамжуулгын Улаан тугые үлөөгөөд, 200 түхэригэй хоёрдохи мүнгэн шан үгэхэ.

Гүрэндэ һү худалдалгаар контрактаци хэхэ июль һарын түсэб дүүргэжэ һү ехээр һааһан Хориин ба Захааминай аймагуудай һайн хүдэлмэриие тэмдэглэхэ.

БУРЯАД АРАДАЙ БАЯР

Газарташье, тэнгэридэшье...

Августын 11-эй аяма халуун үдэр. Ахалагша тогоошон Цырен-Доржо үбгэн мантан томо шанагаараа даллаад, зүүн хойто полиин дундуур һубарилдан, һүрээтэй бараатайгаар ташаганалдан, хүнхинэлдэн ябаһан комбайнууд хойно хойноһоо зогсожо эхилнэ. Комбайнуудшье зогсожо, хара бараан комбинезонуудтай таба-зургаан хүн яаралтайгаар отог тээшэ гэшхэлбэд.

Хоол барилганай түлэг боложо байха үедэ хэншьеб майхан соо тодхогдоһон «Родина» гэжэ радиоприёмник дуугархадань, хүнды сээжын оёорһоо гараһан хоолойгоор:

— Москва хэлэжэ байна! Москва хэлэжэ байна!..—гээд хангюурдажа байба. Отог дээрэ байһан хүнүүд дары шэхээ үргөөд зогсошобод. Ямар мэдээсэл болохонь гээшэб гэжэ хүнүүд абяа шэмээгүй болошонхой, һууһан хүн һууһан дороо, байһан хүн байһаараа шагнаархана.

— Августын 11-дэ, 11 часта «Восток-3» гэжэ замбуулин соогуур дабшаха совет онгосо табигдаа! —гэжэ дикторэй хэлэхэтэй сасуу хүнүүдэй шарай толоржо, шаг шууяан, хүл хөөрсэгэнөөн болошобо. «Восток-3», «Майор Николаев Андриян Григорьевич», «саада захань 251, наада захань 180 километр» гэхэ мэтын үгэнүүд зайгүй соностоно.

Хүнүүд яаралтайгаар эдеэлжэрхёод, замбуулин тухай, гурбадахияа замбуулинай дайда руу совет онгосын табигдаһан тухай хөөрэлдэһөөр комбайнуудтаа ошоо һэн.

Хойто үдэрынь баһал үдын хоол барихаяа ерэхэдэнь, отогтоо байгаашад «үшөө нэгэ онгосо—«Восток-4» онгосо табигдаа» гэһэн мэдээсэл дуулгажа, механизаторнуудые баярлуулхын ехээр баярлуулба.

Замбуулин соогуур шуумайха дүрбэдэхи онгосые жолоодожо ябааша подполковник Павел Романович Поповичой нэрэ алдар хүнүүдэй дунда зайгүй соностоно. Мүн урда үдэрынь замбуулин руу табигдаад ниидэжэ ябаһан майор Николаев тухайшье хөөрэлдөөн болоно.

— Хоёр баатар хүбүүднай хоорондоо үшөө хөөрэлдэжэ ябана гэнэл!

— Ихэдээ замбуулин руушни үргэн дардам харгы нээгдээ ха юм даа. Мүнөөшни урдынхи шэнги ганса нэгэн хүн гараад ябаха бэшэ, хоёроороо гараад, замбуулинай захагүй дайдые эсхэжэ, газар дэлхэйе тойроод гүйлгэжэ байна ха юм.

— Хари, хари, тэрэмнайл ха юм даа. Энэнии нигээд замбуулинай дайда руу һэтэл харгылалган болохонь гэжэ ойлгохо хэрэгтэй болоно,—гэлдэжэ байгаад хүнүүд хөөрэлдэнэ.

Мүнөө жэлэйнгээ ургасые тон богони болзорто хуряажа абаха гэжэ шиидэһэн Сэлэнгын совхозой хоёрдохи бүлэг комбайнуудые жолоододог механизаторнууд һүүлэй хэдэн үдэр соо эршэмтэй шударгыгаар ажаллажа, таряагаа һүни, үдэргүй хадажа байба. Эрхим комбайнернууд —аха дүүнэр Борис, Бадма-Цырен Нимаевтан, Николай Губкин, республикын суута комбайнер Михаил Ковалевский, Иван Запарин, Семен Еранский гэгшэд бэе бэеэ халалсажа байгаад, сүүдхэ соо нэгэ комбайнаар 40-50 гектарай таряа хадажа, үдэрэй даалгабарие 250—300 процент дүүргэжэ байгаа.

Ставрополиин хизаарай Темижбекскэ совхозой механизаторнуудай жэшээгээр бүлэг бүлэгөөрөө, часай графигаар ажаллажа, комбайнуудые сүүдхэ дүүрэн хүдэлгэнэ. Энэ арга али али талаараа һайн байһанаа харуулаа. Техническэ туһаламжашье үзүүлхэдэ, ойлгуулламжын хүдэлмэришье ябуулхада таарамжатай болоо. Хэрбээ урдынхи шэнгеэр эндэ тэндэ ганса нэгээрээ хадажа байгаа һаань, агрегат бүхэндэ радиоприемнигшье үгэлсэхэ аргагүй, тиимэһээ замбуулин руу табигдаһан онгосонуудай ниидэлгэ тухай механизаторнуудай саг соонь дуулахашье бэрхэтэй байгаа бшуу. Комбайнуудай хоёр бүлэгтэ нэжэээд радиоприемник үгтэнхэй. Энээнэй ашаар поли дээрэ ажаллажа байһан механизаторнууд баатар хүбүүдэйнгээ ниидэлгэ тухай үдэр бүри шагнажа байба.

— Олоной хүдэлмэри оншотой гэһэнһээ удхатай, урдань комбайнай агрегадууд газар дээрэ ганса нэгээрээ хүдэлдэг байһан аад, мүнөө олоороо, бүлэг бүлэгөөрөө хүдэлдэг болобо. Мүн манай космонавтнуудшье замбуулин руу ганса нэгээрээ харгылжа захалһан һаа, мүнөө баһал бүлэг бүлэгөөрөө гарадаг боложо байна ха юм даа,—гэжэ эндэ ажаллажа байһан инженер Михаил Фофанов хүхюутэйгээр хэлэнэ.

Эндэхи механизаторнууд замбуулин руу аяншалһан хүбүүд тухай дуулахадаа, совет эрдэм ухаанай гайхамшаг амжалта, илалтануудай харюуда саашадаа бүри эршэмтэйгээр ажаллажа, орооһото ургамалнуудые хадалгаяа августын 20-доор дүүргэхэ, тиигээд хадаһан таряагаа суглуулан сохижо сентябрь һарын эхеэр түгэсхэхэ гэжэ шиидхээ.

Д. Цыренжапов.

Замбуулинаа хамтаран шэнжэлээ!

Үнэр һайхан дэлхэй дээрэмнай үзэгдөөгүй юумэнүүд боложол байдаг ха юм. Андриян Николаевай замбуулин руу дэгдээд, оройдоо нэгэ хоноод байтар, Павел Попович хойноһоонь шэдитэ совет одон-онгосоороо шуумайбал. Хэрбээ Юрий Гагарин Герман Титов хоёрнай нэгэ нэгээрээ сиидэм хүхэ замбуулин соо совет оронойнгоо шэдитэ хүсые, шэжэм оньһые суурхуулан ябаа һаань, мүнөө хоёр залуу космонавтнуудай хоорондоо утаһаар ярилсан, уужам һайхан бүмбэрсэгөө гайхан, магтан, дуулан хаража ябаа гэжэ бодохоло, минии досоо хэлэшэгүй зохид байна. Ганса миниишье бэшэ, бүхы совет хүнүүдэй—энэ гайхамшагта ниидэлгэнүүдые нам шэнгеэр баясан угтаһаниинь дамжаггүй.

Эгээл иимэ үедэ далайн саанахи харата этэгээдүүд элдэб тагнуулшан-хэмэл ододые замбуулин руу эльгээжэ байна гэһэн мэдээнүүдэй ерэхэдэ зэбүүрхэнгүй, сухалдангүй байхаар бэшэ. Тэдэндэ хандан иигэжэ хэлэхэ дурам хүрэнэ:

— Буряад арадта «хүсэжэ ядаад хусаба» гэһэн хурса үгэ бии. Таанад тэрээн шэнги манай дүрбэн баатарнуудай (баганъ Васнецовой зураг дээрэхидэл баһал Попович гэжэ нэрэтэй ха юм!) хойноһоо бү хусагты! Хүсэхэгүйт! Тиигэнхаар амгалан ёһоор, хүсэ шадалаа хамталан замбуулин дайдаяа шэнжэлээ!

Б. Санжин.

200 тонно силос дараба

Түнхэнэй «Восточные Саяны» колхозойхид хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ дэбжэлтэтэйгээр ажаллажа байнхай. Мүнөө хаанашье ябахада, хүн бүхэниинь угаа баяртай, хүхюунүүд. Энэньшье ойлгосотой. Манай ороной эрхэтэд А. Г. Николаев, П. Р. Попович «Восток-3», «Восток-4» гэжэ онгосо-одонуудта һуужа, замбуулин дэлхэйе таби-жара дахин тойрон ниидээд, бууж ерэбэл! Энээгээрнь совет хүн бүхэн омогорхожо, баясажа байна. Иигэжэ баяр дээрээ баяр нэмэнхэй хүдөөгэй ажалшад габшагай шударгыгаар ажаллана.

Тус колхозой механизаторнууд ниитынгээ малда силос ехээр даража абаха зорилго табяад, үглөөһөө орой харанхы болотор ажалланад. Колхозой нэгэдэхи отделениихид 200 гаран тонно силос даранхай. Эдэ үдэрнүүдтэ кукурузаяа түүбэрилэн хуряажа захалба. Хаһа саг соонь, богонихон болзорто энэ тэжээлээ хуряан абахын түлөө хүн бүхэн шармайн оролдоно. Силосэй ногоо зөөдэг жолоошод илангаяа һайнаар ажаллана. Тэдэнэй дундаһаа С. Байдаев, М. Болтаров болон бусад шалгаранхай. Мүн бусад отделенинүүдтэшье силос даралга түлэг дундаа ябажа байна.

С. Ардуев.

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур

1962 оной августын 17.

Д. УЛЗЫТУЕВ.

Буряадайм юрөөл

Барбагайн шэнээн бэетэй,
Балшар багахан ябахадаа
Урда оронһоо субаһан
Уян дуута шубууды
Угтан даллан гүйдэгөө
Угаа элихэн һанабалби.
Зэнхын миралан байгааша
Зэрэлгээтэ талынгаа
Зээгэн Сагаан нуур дээрэ
Зэлэ татан бууходань,
Баясан, баясан далладагаа
Баһал мүнөө һанабалби.
Аяар тэрэ оронуудһаа
Агаар дамжан, төөринэгүй
Аглаг сэнхир Буряадтам
Аяншалжа ерэһэндэнь,
Гайхан тагнан ябадагаа
Эгээл мүнөө һанабалби.

Хүн түрэлтэнэй улгы
Хүхэ манхан түбиие
Хүреэлэн тойрон ерэгшэ
Хүнэй һайхан хүбүүды
Ямар үгөөр магтахабиб,
Яажа даллан угтахабиб?
Мөнөтэ сэнхир үдэшэлэн
Манаанда ябаһан адуушан
Огторгойгоор зурыһан
Ошото мүнгэн онгосы
Маһаран баясан шэртэжэ,
Малгайгаа абан үдэшэнэб.
Ород, чуваш, украин
Олон түрэл арадуудайм
Омог дээжэ хүбүүд
Оршолонто замбияа
Орёон тойрон ябахадаа,
Байгаа түбиин нюдэн —

Байгал номин далайем
Хаана тэрэ орьёлһоо
Хараа ёһотойт һайхашаан..
Байгал далайм таанары
Байван долгёор даллажа,
Эхэ ехэ оронойнгоо
Энгэр дээрэһээ эмнижэ,
Агуу һайхан замдатнай
Амар мэнды хүргөөл!
Хурьһэтэ эхэ дэлхэй дээр
Хүнэй соло мандуулаад,
Эрэлхэг энэ замаараа
Эбэй тугы намируулаар
Зэрэлгээтэ дайдадаа
Зэлэ татан буубалта.
Юрын малша буряад зон
Юрөөл табин угтаба лэ.

ЁҺОТОЙЛ БААТАРНУУД ДАА!

— Эхэ ороноо алдаршуулһан эрэлхэг зоригто баатарнууд Андриян Николаев, Павел Попович замбуулин дайдаар коммунизмын соло дуудуулан ниидэжэ, алтан дэлхэйдээ амар мэндэ, амжалта түгэс бусажа ерээ гэжэ дуулахадаа минии зосоо баяр түрэжэ, сэдьхэл зүрхэм хүдэлнэ. Совет хүнүүдэй бүтээһэн онгосо-одонуудта һуужа, огторгой тэнгэрые дабан гаража, бүмбэрсэг дэлхэйе 4—3 сүүдхын туршада тойрон ниидэһэн майор Николаев, подполковник Попович гэгшэдэй баатаршалга хадаа манай совет наука, техникын аргагүй ехэ амжалта түйлаһаниие гэршэлнэ бшуу,—гэжэ 71 наһатай, мүнөө пенсидэ гарабашье, Ивалгын туршалгын станциин 6-дахи отделенидэ ажалладаг Лодон Санжиевич Санжиев хөөрэнэ.

— Иимэ гайхамшагта юумэнэй боложо байхада ажалай наһанһаа гараа хүм гээд амаржа һууха аргамнигүй, арад зонойнгоо бүтээжэ байгаа хэрэгтэ аһан шадалаараа хабаадалсанаб,—гэжэ тэрэ үбгэжөөл хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. Мүнөө нүхэр Санжиев морин тармуурта һуужа, үбһэ тармажа, даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнэ.

— Гоё һайхан сагта ажаһуунабди даа. Манай ороной эрхэтэн хүнэй һарада ошохонь холо бэшэ болоо. Гоё, гоёл гээшэ. Эдэ бүгэдын түлөө түрэл коммунис партидаа баяр баясхалан хүргэнэб.

Үбгэжөөлэй эдэ үгэнүүдые мүнөө совет хүн бүхэнһөө дуулажа болоно.

М. Ильин.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сэлэнгын аймагай Карл Марксай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан, ВЛКСМ-эй гэшүүн Зоя Занданова һаалишадтаа совет космонавтнууд тухай уншаад хөөрэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Космическа симфонинуудые бэшэхээр

Дэлхэй дээрэ эгээ түрүүлэн Юрий Гагаринай замбуулин уруу дэгдэхэдэ, мүн тэрэнэй замбуулинһаа буугаад Эхэ газарайнгаа нюрган дээрэ, Москва хотодо баяр ёһололой оршон байдалда хүлеэн абтахадань, би олон миллион москвичуудай дунда Ленинскэ проспектдэ байгаад амаршалһан золтойб. Гайхалтайл, үльгэр түүхэдэ үзэгдөөгүй юумэ болөө һэн даа. Харин мүнөө бүмбэрсэг дэлхэйе тойроод хоёр одон онгосонууда ерээд байхада, тэрэ… һан украин хүбүүн П… пович ба чуваш Ан… колаев хоёрой нэрэ… нэ. Жэгтэйл һайх… даа. Бүри һаяар … бүри саашаашье ни… хо, аяншалха сагна… жэ батаар этигэнэ…

Космическа симф… бэшэхээр саг ерэ…

Б. Ямпилов, ко…

Баяр дээрэмни баяр

Түрэл нютаг—Чисаанадамнай ургаса таряан угаа һайн. Тиихэдэ адууһа малда, амитан зондо аргагүй ехэ үргэмжэтэй, туһатай байхань гээшэ. «Ехэ баян бардам жэл ороо» гээдшье улад зомнай урматай хүхюунээр хөөрэлдэнэ.

Зүгөөр энэ баян хэшэг—ургасымнай үнэхөөр һайхан ашагтай байхынь тулада тэраниие шадаал һаа богонихон саг соо хуряахын хойноһоо шармайн оролдожо хүдэлхэ ёһотойбди. Эндэ комбайнер минии уялга дааша бүришье һаа ехэ.

Гэхын дашарамда, замбуулинай захагүй хизаар руу манай баатар хоёр хүбүүд мордобо гэһэн баярта мэдээсэл дуулаад, харин уржадэр тэрэ хоёр баатар даалгабарита хүдэлмэреэ амжалтатай дүүргээд, Эхэ ороноо энхэ амгалан бусажа ерэбэ гэһэн, эгээл хүлеэжэ байһан мэдээсэлээ дуулахадаа, эльга… уяран хүдэлжэ, баяр… баяр нэмэбэ.

Коммунизм байгуул… лин руу аяншалха… һайхан үе сагта ажа… һандаа дахин дахин … тайгаар шэбшэн ябана…

Теэд гансал баяса… хаад лэ ябалтай гү? … Эхэ оронойнгоо улам… гэлдэр болохын тула, … ехэ жаргал — комму… сагые улам түргэнөөр … хын тула хэзээ хэз… оролдосотой шударгыга… лаха, хүдэлхэ ёһотой…

Эгээл минии дайша… го—таряа хуряалгада … дал соогоо эдэбхитэйг… хо хэрэг болоно.

Г. Ж…

Хориин аймагай … совхозой ко…

Ч-Ц. САНЖИЕВ.

Замбуулинай д…

Совет жэгүүртэ баатарнууд—Николаев, … энэ шүлэг зорюулагдана.

Бүмбэрсэг дэлхэйн
үнгэлиг һайхан
шарайе
Бүргэд нюдөөр
һэтэлэн хёрхоор
шэртэжэ,
Замбиин дуунай
залиршагүй
аялга хүгжэм
Шагнан, шагнан
һомон хурдаар
дуулибэт.
Жэхыдэһэ хүрэмэ
хуаа тооһон,
сэгээ манан соогуур
Зэбэтэ годлитнай
зуралзан, эршэтэй
шуумайна—
Бүтүүе тааха,
бүгэдые мэдэхэ
хүсэлтэнэй
Буурашагүй хатуу
эрмэлзэл зориг иимэ!

Жэгүүртэ таанадайм…
жэшээгүй мүнхэ …
Зэдэлэн дорьбёол,
хүрьһэтэ арюухан…
Бата этигэлээрээ
тэмсэлдэ бодогшо…
Баяраар, зоригоор
сохилон байнал,
Хүлэг туруутанай,
хариин хүбүүдэй …
Хүжүүн, хүшэр
замбиин харгы
га…
Хүн түрэлтэнэй
хэтын Сүлөөгэй …
Коммунизмын соло
түмэн аялгаар …

Һарые шэнжэлэн үзэхэ саг тулаа

«Восток-3» гэжэ замбуулинай онгосын ниидэлгые һарые шэнжэлэн үзэхэ талаар хэгдэһэн ээлжээтэ алхам гэжэ тооложо болохо гү? гэһэн асуудал августын 11-дэ космодром дээрэ суглараһан корреспондентнүүд Главна Конструкторта табиһан байна. Замбуулинай дүрбэн онгосо одо мүшэтэ замдань ниидхүүлһэн энэ хүн иимэ харюу үгөө.

— Манай бүхы хүдэлмэриие энэ асуудалда харюу олохо талаар хэгдэжэ байгаа оролдолго гэжэ хаража болохо байна. Ойрын замбуулиниие шэнжэлэн үзэхэһөө эхилээд, холын замбуулин хүрэтэр шурган оролго хадаа — манай шэнжэлхы зам болоно. Ерээдүйдэ һарые манай космонавтнуудай шэнжэлхэ байһаниинь лабтай.

***

Һарада хүн түрэлтэн хэзээ хүрэхэ гээшэб гэжэ асуудал олон зоной һанал бодол мүнөө ээлжэ байһаниинь гайхалгүй.

Профессор В. В. Шароновай радиогоор хэһэн дамжуулга доро толилхомнай. Замбуулинай ойрымнай хани бологшо һара тухай мүнөөнэй наука ямар мэдээнүүдтэйб гэһэн асуудалда эрдэмтэ тус дамжуулга соогоо тобшо харюу үгэнэ.

***

Һарын нюруу дээрэхи километр тухай хэмжээтэй юумэнүүд мүнөөнэй асари томонууд телескопуудаар яһала тодоор харагдадаг гээшэ. Ажаглахада илангаяа тааруу зохистой үедэ 200—500 метршье хэмжүүртэй зүйлнүүдые обёоржо болохоор байдаг юм. Наранай һая гаража байхада гү, али үгышье һаа орожо байхада, һара дээрэхи бүхы юумэнүүд үндэр һүүдэртэй байдаг, тиихэдэнь бүри арбаад метр тухай үндэртэй добонуудые илгаруулан хаража болохо юм. Мүнөөнэй техникын ашаар һарын нюрууе, тэрэнэй хэлбэриие картанууд болон глобусууд дээрэ тэмдэглэхэ арга олдоо.

Һара дээрэхи али бүхы зүйлнүүд ямар шэнжэ түхэлтэйб гэһэн асуудал гарадаг. Һарын хара үнгэтэй «далайнуудай» нюруу набтар газар гэжэ тодорхойлогдоо. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр ойронь оршодог материгуудһаа һураггүй доро газарта байдаг, мүн «далайнуудай» мэлигэр нюрган дээрэ үглөө эртүүр гү, али наранай орожо байхада долгитоһон уршалаанууд, дошонууд элеэр харагдадаг юм. Зүгөөр далайнуудай заха эгэ юм. Тиимэһээ материгууд болон далайнуудай хилэ илангаяа эрид, гангын түхэлтэй байдаг юм. Олонхи далайнуудай захаар ёһотой хада хабсагайнууд бии. Тэдэ хада хабсагайнууд далай руугаа эгсээр ороһон байдаг болобошье, материг тээшээ ехэ налгайгаар ошодог. Өөһэдөө материгууд мүн лэ хадалиг, гүбээлиг байдаг. Эдэ түхэреэлэн оншодог хада, гүбээнүүдынь кратернууд ба циркнүүд гэжэ нэрлэгдэдэг юм.

Циркнүүд гээшэнь, горьтойгоор зурагдаһан шэнги, тон зүб маягай хада, гүбээнүүд юм. Тэдэнэй дунда циркын оёор гэжэ нэрэтэй тэгшэ газар оршодог. Олонхи ушарга оёорынь «далай» шэнги харлан харагдадаг.

Харин кратернуудай тэгэндэ шобхойһон дуулга байдаг. Түхэреэн шэнжэтэй кратерай орой болон тойроод байгаа зүб түхэлтэй хүбөөнь хамтаржа, нэгэ үедэ бии болоһон байһандань һэжэг түрэнэгүй.

Гадна һара дээрэ, олон зуу дахин ехэ болгогдоһон талын ганга, ган мэтэ хэлбэритэй, брозданууд болон зурлаанууд үзэгдэдэг.

Иимэ олон зүб маягтай хадын системэнүүд һара дээрэ юундэ бии болоо юм, мүн юундэ иимэ зүб түхэлэй хада ууланууд газар дээрэ үгы юм гэһэн асуудал гаража бододог. Энэ асуудалда элдэб гипотезын ашаар харюу үгэжэ болохо байна.

Һарын нюруугай энэ бүхы хада уулатай рельеф хадаа һара дээрэ газарай хүдэлэлгэһөө болон вулкануудай тэһэрэлгэһээ дулдыдаа гэжэ хэлэжэ болохо. Тиихэдээ түб түхэреэн хада уулануудай түхэл маягые манай газарай вулкануудтай жэшэн үзэдэг. Энэ талаар академик А. Н. Заварицкий гэгшын һанал бодол һонирхолтой. Тэрэ һарын кратернууд болон газарай кальдернүүд (хада-вулканай шобхогор оройн тэһэрэн, доошоо, вулкан руугаа сүмэрэн орохо бии болодог нүхэнүүд) хоёр хоорондоо тон дүтэрхы түхэлтэй байһыень шэнжэлэн үзэһэн байна.

Нүгөө заримашуул кратернууд болон циркнүүд һара дээрэ хэзээ нэгэтэ унаһан асари томонууд метеоридуудай һүүлээр бии болоо гэжэ тухайлдаг. Космическа скоростёор (секунда соо хэдэн арбаад километр) ниидэжэ ябаһан метеоридуудай һаратай гэнтэ дайралдахада, атомна бомбын тэһэрэлгэтэй адли хүсэтэй тэһэрэлгэ болодог байха юм. Һара дээрэ агааршье, уһаншье гэжэ үгы ха юм. Тиимэһээ хадын породонуудай һандаран һалалга болодоггүй. Тиимэһээл хэдэн зуу миллион жэлнүүдтэ һарын кратернууд үнөөхил зандаа байжа байдаг. Манай газар дээрэ мүн иимэрхүү кратернууд байжашье болоһон байгаа. Зүгөөр агаар болон уһанай нүлөөһөө дулдыдажа, сагай үнгэрхэ тума газарай нюруутай жэгдэрэн ниилэжэ болоо. Һарын нюруу тушаа иимэрхүү мэдээнүүд мүнөө сагай наукада бии юм.

Һара дээрэхи хада хабсагайн бүридэл ямаршануу байдаг бэ гэһэн асуудал мүн лэ гарадаг. Энэ асуудал хаража үзэхэ хэрэгтэ нэгэ иимэ бэрхэшээл дайралдадаг юм. Ушар юуб гэхэдэ, тэнгэриин бодосуудай химическэ бүридэл шэнжэлхэ талаар гол арга болохо спектральна анализ һарын нюруу дээрэхи бодосуудые шэнжэлхын тулада хэрэглэхээр бэшэ байшоо ха юм. Яахадааб гэхэдэ, һара өөрын гэрэлгүй, харин наранайл гэрэлһээ ялардаг ха юм. Гэбэшье, һараһаа дам сасаран газарта хүрэжэ ерэдэг наранай гэрэлэй шэнжээр һарын нюруугай химическэ бүридэл тухай мэргэжэлтэд зарим тэды мэдээ абажа шадаха, абадагшье юм.

Һара наранай гэрэлые багаар сасан тараадаг. Тэрээнһээ боложо һарын нюруу хара үнгэтэй. Дээрэнь саһан гү, али мел мэтын сагаан үнгэтэй бодосууд огто байдаггүй. Гадна һарын нюрууһаа гэрэл, гол түлэб һөөргөө, наран тээшээ сасардаг юм. Энэ наранай гэрэлэй һараһаа сасаран тараалга хадаа тэрэнэй нюруугай тэгшэ бэшые — элдэб яама, ялхи, болдогуудаар хушаатай байдагыень гэршэлжэ үгэнэ.

Һара дээрэхи байдалые мэдэхэ хэрэгтэ һарын али бүхы хубиин температурые жэлэй элдэб сагуудта хэмжэн үзэлгэ нилээд удха шанартай юм. Илангаяа һарын хиртэхэ үедэ абтаһан хүйтэн, халуунайнь хэмжүүр һонирхолтой байдаг юм. Һарын хиртэлгын үедэ һара дээрэ наранай хиртэлгэ болодог ха юм. Ушар юуб гэхэдэ, дэлхэймнай бүмбэрсэгэй нарые халхалһанһаа һара дээрэ наранай хиртэлгэ болоно ха юм. Тиихэдэнь һарын нюруу дары түргэн хүрэжэ эхилдэг. Энээн дээрэһээ һарын хада, ууланууд дулаае тон муугаар дамжуулдаг бодосоор хушаатай гэһэн тобшолол хэдэг. Нүгөө талаһаа, һарын нюруу хатуу, шулуулиг породонуудаар хушаатай бэшэ гэһэн һанал баталагдана. Тухайлхада, һарын нюруу бүхы дээрээ дулаа муугаар дамжуулдаг нэгэл янзын һэбхи һэрхигэр бодосоор хушаатай гэжэ һанамаар. Иимэ дулаае муугаар дамжуулдаг бодосынь хадаа тон жэжэхэн элһэ тооһон гэжэ зарим эрдэмтэд һанамжалдаг. Энэ гипотезые һүүлэй үедэ хэгдэһэн фотометрическэ шэнжэлгэнүүд буруутуулна. Эдэ шэнжэлгэнүүдэй ёһоор һарын нюруу тон тэгшэ бэшэ — элдэб болдог, дошо, яамануудтай, эрид хабсагай, хадануудтай, хурса, шобхо дуулгануудтай гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Тиихэдэ элһэ тооһон гү, али вулканай тэһэрэлгэһээ бии болоһон үнэһэ шандаруу мэтэ бутархай зүйлнүүдһээ иимэ тэгшэ бэшэ нюруу яашье бүридэн бии болохогүй.

Дээрэ хэлэгдэһэнһээ иимэ тобшолол хэжэ болохо байна. Һарын нюруу мэлшэгэр түхэлэй хада хабсагайһаа, элһэ тооһонһоо болон вулканай тэһэрэлгын үнэһэнһөө бүридэнхэй бэшэ. Теэд ямар юумэнһээ бүридэнхэй байгаа гээшэб? Энэ асуудалда профессор Н. Н. Сытинская гэгшын теори харюу үгэнэ.

Газар дээрэ тон багаар дулаа дамжуулдагшье һаа, тон бүхэ, хатуу бодосууд байдаг. Тэдэнэй тоодо һиирэгэр түхэлэй шлак ороно. Энэ шлак доменно пеэшэнүүдэй хажууда гү, али вулканай тэһэрһэн хадын хаягаар олон дайралдадаг. Иимэ шлак дулаа тон багаар дамжуулдаг байхаһаа гадна, газаа хэлбэреэрээ тэгшэ бэшэ, элдэб монсо сонсотой, нүхэ һүбэтэй байдаг юм. Шлак хадаа тэрэ һара дээрэхи бодостой адлирхуу гэжэ Сытинская тоолоно.

Манай Газарай хан… рын нюруу яахадаа … болошоо гээшэб гэһэн … лэ профессор Сытинска… нэ. Ушар юуб гэхэдэ, … метеорнуудай тэһэрэлгэ… байна. Агааргүй газар… һэрэлгэнүүд тон хүс… Тиимэһээ һарын нюру… тон хүсэтэй халуун … метеоридай өөрэйнь х… дэн зуу, мянгаад дахи… гэ болодог байна. Иим… нүүдһээ асари ехэнү… болон циркнүүдэй бии… һаниинь гайхалгүй. … шыханшье микромет… лээд гүнзэгы нүхэ һ… руу дээрэ бии болгон … тай. Хэды бишыха… ухаангүй ехэ скорос… гынь хүсые нилээдгүй… байна. Энээн дээрэһэ… гансашье микрометеор… хон саг соо һарын н… нэгэн хубиие тад онд… далтай байна. Тиимэһ… руу тон нэгэ янзын … ритэй боложо бидэндэ… юм.

Шлак түхэлэй бодо… һан һарын нюруугай … мүн лэ тайлбарилжа … Ушарынь шлагай бии… донууд оливина боло… рөөр баян минералну… һэн байдаг. Ехэ темпе… минералнууд хайлажа, … бодос бии болодог бай… мосферые дабажа оро… үнгэ мүн лэ хара бай… һээ унаһан метеорид… нүүд һарые хара бор… гоно ёһотой. Метеор… бии болоһон халуун … хүрэжэ, һарын нюру… даа бүлхэгэр түхэлтэ…

***

Манай ойрын хани… нюруугай ямар түхэл… дээрээ хараха түрүү… педицинүүдэй һарын … ошохо саг холо бэшэ… дэнь хүн түрэлтэн… үшөө нэгэ нюусые н… саг ойртоо! Мүнөө за… да соогуур ниидэһэн… болон П. Попович гэ… шагта амжалта энээ… нүхэсэл боложо үгэнэ.

…шина техникэеэ үдэр, һүнигүй хүдэлгэхэ
…рамхаанай совхоз гүрэндөө орооһо тушаажа эхилбэ

★ ★ ★

Таряалан дээрэхэ мэдээсэлнүүд

Түрүүшын 844 центнер гүрэндэ тушаагдаа

Эдэ үдэрнүүдтэ наратай сэлмэг байһан дээрэһээнь, халюуран шарлажа эхилһэн таряагаа хаһа саг соонь хадаха, хуряаха эгээл зохид үе ерэбэ. Мүнөө совхозоймнай үргэн нэлэнхы таряалангай 3400 гектар сабшагдаад, 3 мянган гаран центнер ороoһон сохигдоод байна.

Иигэжэ түрүүшын хоёр үдэрэй туршада 844 центнер эрхим шанартай таряа гүрэндөө тушаагаабди. Таряа тээһэн ашаанай машинанууд тушаалгын пунктнууд тээшэ үдэр, һүнигүй хүнхинэлдэхэнь. Илангаяа хоёрдохи отделени (эрхилэгшэнь нүхэр Лобыгин) хуряалгынгаа түрүүшын үдэрһөө хүдэлмэриин хүсэ, техникэ зүбөөр ашаглажа шадаһан байха юм. Тиигээд эндэ 8 комбайн бүхыдөө 1600 гектар шэниисэ түүбэрилэн хадаад, суглуулан сохижо эхилээ.

Магтаалта механизатор нүхэд П. Бурцев, А. Бурцев «СК-3» маркын комбайнаар туд бүридөө 4 үдэрэй туршада 160-аад гектар сабшаа. Мүн нэгэдэхи отделени (эрхилэгшэнь нүхэр Бадмаев) үдэр бүри 10 комбайн, 1 лафетнэ жатка һаадгүйгөөр хүдэлгэжэ, дүн хамта мянга гаран гектар сабшаад байна.

Саашадаа эршэ зоригоо улам шангадхан ажаллажа, ойрын сагта хадалга, хуряалгаяа сүм дүүргэхэ, абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө аһан шадалаараа оролдохобди.

Ж. ГАРМАЕВ, Хурамхаанай совхозой директор.

…5 миллион …д ороoһо ху…даха—республ…мнай ажал… иимэ дай…хы зорилго…!

„ЭРДЭМ" КОЛХОЗ ТАРЯАГАА ХУРЯАНА

Тоёон. Энэ нютагта таригдаһан шэниисэ эдеэшэнхэй, һэбшээндэ халюуран харагдана. Алтан шаргал шэниисын үргэн уужам талмайн захаар «ЖБ-4,6» түхэлэй лафетнэ жаткануудые шэрэһэн «түмэр хүлэгүүд» тооһо бурьюулан урагшаа тэгүүлнэ.

— Манай залуушууд—комсомолшууд Николай Гымнинов, Борис Гайфутдинов гэгшэд шэниисэеэ амяарлан хадажа байна,—гэжэ жатка шэрэһэн «Беларусь» тракторнуудые удаа дараа жолоодон ябаһан хүдэр залуу хүбүүд тээшэ шэртэн, «Эрдэм» колхозой түрүүлэгшэ Цыден Цырендоржиев хөөрэнэ.

Эдэ нүхэднай августын 9-һөө таряагаа хадажа эхилээ. Тиихэдээ залуу механизаторнууд үдэрэйнгөө даабарие 2 дахин үлүүлэн дүүргэжэ, коммунис ажалай ударник гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэнэ.

«Эрдэм» колхозой нэгэдэхи, хоёрдохи комплексно бригадын гэшүүд Дабаан-Ара, Ара-Зөөхэй гэжэ нютагуудай шэниисын таряа амяарлан хадажа эхилээ.

Таряа хуряалга дээрэ үдэр, хоног бүхэнэй гамтай байһаниие хараадаа абажа, колхозой механизаторнууд таряа амяарлан хадалга, хуряалга дээрэшье машина техникээ дүүрэн хүсэндэнь, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, нэгэ газарта бүлэг бүлэгөөрөө ажаллахаар шиидэнхэй. Тиигэжэ тус колхозойхид 2266 гектар шэниисэ, 150 гектар хара таряа, 300 гектар ешмээнэй ургасые эрхим болзорто сүм хадажа, хуряажа дүүргэхэ хүсэлэнтэй.

Р. Балданов, манай корр.

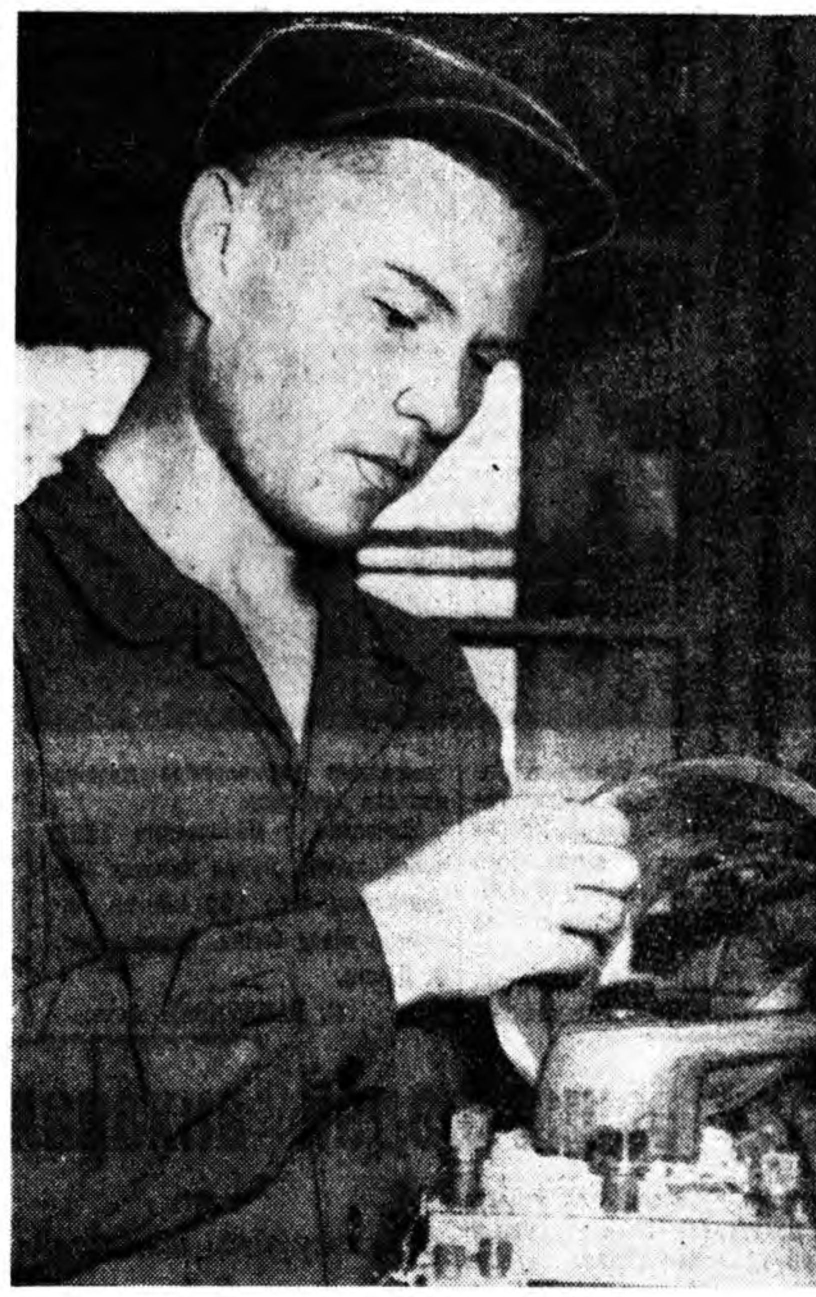

УРАН ГАРТА

Коммунис ажалай ударник, бэрхэ токарьнуудай тоодо ороһон Адольф Александрович Афанасьев цехэйнгээ хүдэлмэришэдэй дунда хүндэтэй болонхой.

Ленинэй орденто паровозовагонно заводой механическа цехтэ ажалладаг энэ залуу хүдэлмэришэн түмэр замшадай бүхэсоюзна зүблөөндэ хабаадагшадай хандаһан Хандалгые анхаралтайгаар уншажа, ажал хүдэлмэреэ улам һайжаруулба.

Сэрэгэй албанһаа табигдажа ерэһээр механическа цехтэ орожо хүдэлһэн залуу хүдэлмэришэн дүй дүршэлөө дээшэлүүлхэ зорилгоор Коломенско, Запорожско заводуудта ошожо, хүдэлмэритэйнь танилсаа.

Ажалдаа үнэн сэхээр хандадаг энэ хүдэлмэришэн продукци эрхим һайнаар бүтээгшэ гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Адольф Александрович токарно-винторезнэ станогто ажаллахадаа эдэ үдэрнүүдтэ даалгабаряа 130 процент эрхим шанартайгаар дүүргэнэ. Нүхэр Афанасьев ажалдаа суурхахаһаа гадна ниитын хүдэлмэридэ мүн лэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм. Мүнөө үедэ участогайнгаа профсоюзна группоргоор, комсомолой организациин бюрогой гэшүүнээр һунгагданхай.

Адольф Александрович мүнөө үедэ железнодорожно техникумэй дүрбэдэхи курсада һурана.

А. Щеглаков.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. А. Афанасьев ажаллажа байна.

Горохоо хуряана

Үдын совхозой 1-дэхи отделениин харьяата Бага Тарбагатай нютагта 17 гектар горох түрүүшынхеэ таригдаһан юм. Һая эндэхи горох хуряагдажа, хамта дээрээ 50 центнер ороoһон суглуулагдаа. Отделениин механизатор Петр Дунаев 2 үдэрэй турша соо тракторай навесной косилкаар горох сабшаад, һүүлдэнь комбайнер Федор Борисов «СК-3» комбайнаар үдэр хахад соо хуряажа сохёо.

Совхозой 4-дэхи отделенидэ 40 га горох таригдаа һэн. Мүнөө 36 гектарынь сабшагдаад байна. Мүн Хэжэнгын совхоздо 50 гектар горох, ехэнхи хубинь (30 гектарынь) 5-дахи отделенидэ таригдаһан юм. Мүнөө механизаторнуудынь хуряалгаяа эхилээ. 1 гектарһаа 5—6 центнер ургаса абтахаар хүлеэгдэнэ. Иигэжэ түрүүшынхеэ Хориин аймагай ажахынууд горох ургуулаад, тэрэнээ хуряажа эхилбэ.

К. Жалсараев.

Шахардуу байдалда орогшо аа гү?

…Захын холо Захааминааршье бо…роо хура элбэг ад…а. Үбһэ, таряан хэзээ …һээ һайнаар ургаа. …өөд, мушхаран урда…ан Зэдэ голой эрьедэ …ан Ленинэй нэрэм…хозой 3285 гектарта …ан элдэб ургамалнууд …э, хуряалгын хүдэл…жэ ерэнхэй. Энэ хү… «Темижбекский» сов…ханизаторнуудай үүс…гонихон саг соо ша…тайгаар үнгэргэхэ …и шухала ба тэрэниие …удааруулжа болохо…хозой хүтэлбэрилэг…түрүүлэгшэнь нүхэр …ов, парторганизациин …ь нүхэр Убеев) эртын …хойшо эмхидхэлэй …и ябуулжа, энэ шу…пание түгэс бэлэд…р үнгэргэхэ гээгүй, …нөө болотор юушье …хуу байһаниинь гай…

…а хуряалгын ажалай …бигданхай бэзэ?—гэ… Спиридоновһоо асуу…

…. Энээн тухай бодоо…юуб гэхэдэ, июниин …хойшо агрономгүй …. Мэргэжэлтэгүй…э юушье хэжэ шада…,—гэжэ харюусаба.

…ушарһаа энэ томо …агрономгүй юм гэжэ …о саг ерэбэ. Анхан…тус колхоз туршал…этэ ажахы байһан …алагша мэргэжэлтэ…өө ажахын министер…табигданхай, тэндэһээ …абадаг һэн. Энэ зу…дэ тус ажахы үгы бо…мэргэжэлтэдынь хамаг …эгтэеэ колхозой мэ…ороһон ха. Тиигэһээр …ахалагша агроном нү…сов ахалагша меха…р Калашеев хоёр салингүй хүдэлхэ аргамнай үгы гээд, ургасын һаял үндыжэ байһан харюусалгата үешье һаань, тушаалта ажалаа хаяһан байгаа. Колхозой правлени энэ асуудал дары зүб мүртэнь оруулхын орондо, аяар августын 7 болотор унжагайруулжархёо.

Хэды тиигэбэшье, имагтал зохид саг уларилай тогтоһонһоо боложо, таряалангай газар шүдэр үбһөөр, үрмэдэһэ хамхуулаар дарагдабашье, тэдэниие ходо харбан, һайн ургаса үгэжэ шадаа. Агротехническэ дүрим ёһонуудые баримталан, болзор соонь таряалангай бүхы талмайнуудые сэбэрлэһэн байбал, колхоз мүнөө жэл гектар бүриин 11 центнерһээ (нёдондо 7 центнер абтаа бэлэй) холо үлүү ороoһо амбаарта хэжэ абахаар хараалха байжа болоо.

Тиихэдэ аймаг дотороо мэдээжэ болоһон кукурузашан нүхэр П. И. Москвитинтай хөөрэлдэхэдэ, иигэжэ хэлэбэ:

— Нёдондо жэл 100 га дээрэ кукуруза тариһамни оройдоол 80 гектарынь хуряагдажа, үлэгшэнь хюрууда сохигдожо үхэшөө һэн. Мүнөө жэл тарилгын талмай үшөө 27 гектараар үргэдхэгдөө.

Кукурузын үндэр ургаса Захааминдашье абтахаар гэжэ нүхэр Москвитинай ажал гэршэлнэ. Тэрэнэй плантациин дундуур ябаад үзэхэдэ, зарим тээгээ кукурузын эшэнүүдэй набшаһан толгой дээгүүр һаршаганажа байха юм. Теэд хамта дээрэнь харахада, гол түлэб эшэнүүдынь хүнэй сээжэдэл арайл хүрэхэ байна.

Павел Иннокентьевичтай хөөрэлдөөд байхада, колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй кукурузашадайнгаа ажалда тон бага анхарал табидаг байһаниинь элирбэ. Гансал Москвитинай нэтэрүүгээр оролдоһоной ашаар 2200 тонно наг шэбхэ кукурузын поли дээрэ тараагдаа һэн. Техникын дутамаг дээрэһээ тарилгын хүдэлмэри аяар июниин 20 болотор үргэлжэлөө. Кукурузын бүхы талмайн дүрбэнэйнь гурбан хубида зуруud хоорондын элдүүрилгэ хэгдэнгүй үлэшөө.

Августын 25-да кукуруза хуряалга эхилхээр хараалагдана. Нэгэл комбайн хүдэлхэ юм. Тиимэһээ кукурузамни хюрууда сохюулжа баһал хии һалхин руу дэгдэшэнэ аа гү гэжэ нүхэр Москвитинай һанаагаа зоболго зүбтэй.

Энэ мэтэ дутуу дунданuудтай танилсаад байхадаа, колхозой партийна организацида хандаха ушартай бологдобо. Секретарь нүхэр Убеев городоор ябана һэн, амаралтада гэжэ дуулдаа. Теэд орлогшонь байгаа юм бэшэ гү гэхэдэ, мүн лэ үгы байшоо.

Нүхэр Убеев тон ахирхан ябадал гаргаһан байна. Ушар юуб гэхэдэ, энэ нүхэр түрүүлэгшын орлогшо тушаалтай һэн тула, нүхэр Спиридоновто ерээд: «Минии амаралтада гаралгые партиин райком зүбшөөгөө» гээд, райкомой нэрээр колхозойнгоо правлени мэхэлжэ, һарын амаралта абаһан үльгэртэй. Энээхэн жэшээ партиин эхин организациин секретариин зүгһөө үбһэ ба таряа хуряалгада ямараар хандадагынь харуулжа үгэнэ.

Малай тэжээл бэлдэлгын ба таряа хуряалгын эгээл шиидхэхы хаһа орожо ерэнхэй. Ушар тиимэһээ колхозой хүтэлбэрилэгшэд дээрэ дурсагдаһан дутуу дунданuудые дары усадхаха хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй. Мүн КПСС-эй Захааминай райком нүхэр Убеевэй ажал хэрэгүүдые ёһо соохононь хаража үзэхэ гээбы.

С. Цырендоржиев, манай тусхай корр.

…ДЭЭРЭ: Прибайкалиин аймагай «Прибайкалец» колхозой нүхэр Архиповай агрегат эртын таряа ху…бана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХҮРШЭНЭРЭЙ МҮРЫСӨӨН

Хүршэ городуудай—Улаан-Үдэ Шэтэ хоёрой ажалшад хоорондоо мүрысэдэг болоһоор үнинэй. Коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулжа эхилһэн энэ үедэ хүршэнэрэй иигэжэ мүрысэхэнь һайн һайхан ёһо заншалнуудай нэгэн болоно.

Үнгэрһэн хахад жэлэй дүнгөөр Улаан-Үдын ажалшадай түлөөлэгшэдэй суглаан һаяхан болоо. Эндэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь В. Д. Матвеевэй хэһэн «Шэтэ городой ажалшадтай мүрысэхэдөө абаһан уялгануудай дүүргэлтэ тухай» гэһэн элидхэл зүбшэн хэлсэгдээ.

ЗАРИМ ДҮНГҮҮД

Долоон жэлэй дүрбэдэхи жэлэй эхинһээ республикымнай ниислэл хотын ажалшад бүхы дээрээ муу бэшээр хүдэлмэрилжэ, социалис мүрысөөнэй тугые дээрэ үргэнхэй ябана. Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө городоймнай олонхи предприятинууд мүрысэнэ. Тэрээндэ хамта дээрээ 45 мянганһаа дээшэ хүн хабаадуулагдаа.

Үйлэдбэри дээрэ техническэ дэбжэлтэ туйлахын түлөө предприяти бүхэнэй коллективүүд оролдолго гаргажа, яһала ехэ амжалта хангана. Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводой оло мянган хүдэлмэришэд үйлэдбэриингээ технологиие шэнэдхэн хубилгажа, электровозуудые заһабарилха талаар горьтой амжалта туйлаба. Һаяхан тус заводто заһабарилагдаһан түрүүшын электровоз гараа. Саашадаа электрын элшэ хүсөөр ябадаг эдэ локомотивууд олоор заһабарилагдадаг болохонь.

Шэлэй механизированнэ заводой хүдэлмэришэд жэл ерэхэ бүри амжалтаяа арьбадхана. Коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй болохоёо ябаһан энэ заводой коллектив 2-дохи кварталай дүнгөөр шэлэй промышленностиин предприятинуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүүлжэ гараа. Тэрэшэлэн сэмбын фабрикын, бусад предприятинуудай абаһан уялга муу бэшээр дүүргэгдэнэ.

Байгша оной түрүүшын хахадта городоймнай промышленна предприятинууд продукци үйлэдбэрилхэ түсэбөө 104,1 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 105 процент дүүргээ. Тиигэжэ продукци үйлэдбэрилгэ нёдондоной энэ үеынхиһөө 16,2 процентээр дээшэлһэн байна.

Предприятинуудай үйлэдбэридөө байһан арга боломжонуудые зүбөөр хэрэглэһэнэй ашаар Улаан-Үдэ городой ажалшад хахад жэлэй даабариһаа гадуур 4 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаа. Тэрэ тоодо 8 паровоз заһабарилагдаһан, автомашинын 6 кран, 156 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл, 23,6 мянган метр нооһон бүд, бусад эд бараан гаргагдаһан байна.

Үйлэдбэри дээрэ техническэ дэбжэлтэ туйлаха гээшэ промышленностиие саашадань хүгжөөлгын гол асуудалнуудай нэгэн болоно. Энэ талаар үнгэрһэн үе соо гурба мянга шахуу уралан нарижуулагшад 4900 дурадхал оруулаа. Тэдэнэй 3 мянга шахуунь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ жэл соо 1,6 миллион түхэриг мүнгэ арьбалха арга олгоо.

Хүршэ хоёр городой ажалшадай мүрысөөе тодорхой тоо, баримтаар харуулбал, иимэ:

1962 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэбүүдэй дүүргэлтэ (процентээр).

	Улаан-Үдэ	Шэтэ
1. Бүхы продукци үйлэдбэрилхэ түсэб	104,1	102
2. Түсэбөө дүүргээгүй предприятинууд	14	8
3. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб	105,0	103,0
4. Ашаглалгада үгтэһэн байрын гэрнүүд (мянган дүрбэлжэн метр)	24,756	24,0
5. Продукци үйлэдбэрилгые нёдондоной энэ үеынхитэй жэшэбэл	16,2	9,0
6. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэб дүүргэлгэ	46,0	42,0
7. Эд бараа наймаалха түсэб	96,7	102,0
тэрэ тоодо эдеэ хоол наймаалга	108,3	105,0

Эдэ тоо, баримтанууд дээрэһээ харахада, олонхи түсэбүүдэй дүргэлтээр улаан-үдынхид Шэтэ городой ажалшадһаа нэгэ бага түрүүлжэ ябаһа гэһэн гообшолол хэмээр. Гэхэтэй хамта олохон предприяти, эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ байһан ехэхэн дутагдалнууд суглаан дээрэ элирүүлэгдээ. Улаан-Үдын Советскэ район горьтойхон хүдөө ажахытай юм. Городой ажалшадые хүдөө ажахын продуктнуудаар, огородой эдеэгээр хангаха үүргэтэй эдэ ажахынуудай уялгаяа хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байһаниие тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Түрүүшын хахад жэл соо гүрэндэ һү худалдалга нёдондоной энэ үеынхиһөө 1,7 дахин, мяха худалдалга—1,2 дахин дээшэлбэшье, абаһан уялгануудынь бирагүйхэнөөр дүүргэгдэнэ. Жэшээнь, Ивалгын совхозой таряанай зуун гектар бүридэ 35 центнер мяха, эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 133,7 центнер һү абаха гэһэн уялгань хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Хүдөө ажахын институдай һуралсалай ажахы баһал иимэрхүү байдалда оронхой.

ХҮРШЭНЭРЭЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЫН ҮГЭҺӨӨ

Энэ суглаанда уригдаһан партиин Шэтын горкомой секретарь нүхэр Борисов городойнгоо ажалшадай үмэнэһөө халуун баяр хүргөөд, улаанүдынхидтэй мүрысэхэдөө абаһан уялгаяа хэр зэргээр дүүргэжэ байһан тухайда хэлэбэ.

Партиин горком болон городой ажалшадай депутадуудай Совет түүхэтэ долоон жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ предприяти бүхэнөө түрүү болгохо зорилго ажалшадайнгаа урда табиһан байна. Энэ зорилгоёо бэелүүлхын тула жэлэй эхинһээ хойшо ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Түрүүшын хахад жэл соо ажал хэрэгтээ муу бэшэ үрэ дүн туйлабашье, гээгдэлдэ ороһон предприятинуудаа бултыень түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргажа шадаагүйбди.

Продукци үйлэдбэрилхэ түсэбөө түрүүшын хахад жэл соо 102 процент дүүргээбди. Тиихэдэ хүндэ хүдэлмэри комплексно аргаар оньһожоруулха уялгамнай һайнаар бэелүүлэгдэжэ байнхай. Городой электростанциин үйлэдбэридэ оньһото техникын, автоматна лининүүдэй ашаглагдаһанай ашаар уһа сэбэрлэхэ, нүүрһэ үйрүүлэн сэбэрлэхэ хүдэлмэри гүйсэд оньһожоруулагдаа.

Һүүлэй үедэ Зүүн Сибириин түмэр замшадай дунда манай локомотивна депогой машинистнууд магтаалтай һайнаар хүдэлмэрилнэ. Машинистнууд Андреев, Добрынин гэгшэдэй туйлаһан амжалтаар омогорхонгүй байхын аргагүй. Тэдэнэр ажал хүдэлмэридөө түрүү арга хэрэглэн, хүндэ ашаатай поезднуудые шэрэхэдээ графигһаань зааханшье гээгдэхүүлхэгүйһөө гадна, түлишэ ехээр арьбална, локомотивуудайнгаа хүсые дүүрэн ашаглана.

—Таанадай уряалаар ерэһэн, энэ суглаанай президиумдэ һууһан Шэтын оёдолой фабрикын бригадир нүхэр Дегаль манай областиин алдарсолотой хүнүүдэй нэгэн юм,—гэжэ нүхэр Борисов хэлэбэ.—Энэ новаторай хүтэлбэрилдэг бригада коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһөөр үнинэй. Ажалай габьяа гаргаһанай түлөө нүхэр Дегаль РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагданхай.

Барилгын организацинууд ажахын тоосоо хэрэглэн, хүдэлмэридөө нилээд хубилалта хээ. Түрүүшын хахад жэл соо 760 шэнэ квартира ашаглалгада үгтэһэн байна. Городоймнай ажалшад һайшаалтай иимэ үүсхэл гаргаа: олон квартиратай ехэ гэрнүүдтэ ажаһуугшад ариг сэбэрые сахиха талаар өөһэд хоорондоо мүрысэнэ. Үхибүүдэй наадаха, амарха талмайнуудые түхеэрнэ, үйлсэнүүдтээ модо тарижа ногооруулна.

Иимэ зарим тэды амжалта туйлагдабашье, ажал хэрэгтэмнай горьтой дутагдалнууд ехэ. Тэдэнээ усадхаха гэжэ оролдонобди.

ИИМЭ ДУТУУНУУД ЭЛИРҮҮЛЭГДЭЭ

Суглаан дээрэ олон хүн үгэ хэлэжэ, предприяти болон худалдаа наймаанай, барилгын организацинуудай, эмхи зургаануудай хүдэлмэридэхи олон дутагдалнуудые элирүүлээ.

Зарим предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэриингөө арга боломжо зүбөөр, дүүрэнээр хэрэглэхын түлөө һулаар тэмсэнэ гэжэ партиин Железнодорожно райкомой секретарь нүхэр Бизюкин шүүмжэлээ. Эгээл иимэ шалтагаанаар паровозо-вагонно заводой хүдэлмэришэд һүүлэй хэдэн кварталай туршада бүхөөр барижа ябаһан тугаа, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан тугые алдаржархёо.

Железнодорожно райондо һургуулинуудай барилга тон хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

Суглаанда хабаадагшад элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые усадхаха зорилготой тогтоол баталан абаа.

Б. Дашиев.

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур

1962 оной …

hаяхан москвич Вячеслав Васильевич Дёмин «Ява-50» гэжэ мотоциклаар манай Улаан-Үдэ хотодо хүрэжэ ерэбэ. Тэрэ hайн дураараа Москваhаа Владивосток хүрэтэр аяншалжа ябаа юм.

Нүхэр Дёмин 23 наhатай, Москва городой коммунальна хангалгын управленидэ модошо дархаар хүдэлдэг.

Вячеслав Васильевич 1957 онhоо хойшо мүнөө хүрэтэр мотоциклаар эгсэ 100 мянган километр ябаад байна. Зураг дээрэ: В. Дёмин.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Наhатайшуулай суглаан

Улаан-Үдын Советскэ районой пенсионернүүдэй суглаан hаяхан боложо, бэе бэедээ туhалха кассай түрүүлэгшын тоосоон шагнагдаба. Байгша оной түрүүшын хахадай турша соо 86 хүн кассада шэнээр абтаа гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

hүхын эшэ, хамуур, үргэбшэ, веник гэхэ мэтые бэлэдхэхэ хэрэгтэ кассай мүнгэн хэрэглэгдэдэг. Дурсагдаhан зүйлнүүдые бэлэдхэхэ ажалда пенсионернүүд хабаадалсажа, хахад жэлэйнгээ түсэбые 240 процент дүүргээ.

Суглаан дээрэ 11 хүн үгэ хэлээ. Кассай правлениин хүдэлмэриие hайжаруулха тусхай шиидхэбэри суглаан дээрэ баталан абтаба.

К. Димов.

Залуу бэшэгшэдэй анхаралда

Редакциин уран зохёолой таhагта ахамад поэдүүдтэй, анха түрүүшынгээ мүрнүүдые харуулхаяа ерэhэн залуу бэшэгшэтэй ушархат. Теэд мэдээжэ поэдшье, тэрэ залуу нүхэршье түрэл буряад литературадаа хубитаяа оруулха гэhэн нангин хүсэлтэй.

Урдамнай обоо собоо бэшэгүүд хэбтэнэ. Захаhаань задалжа харахада, олонхи соонь шүлэгүүд. Тэдэнэй авторнуудынь мүн лэ олонхи ушарта залуушуул — hурагшад, студентнэр, хүдөөгэй ажалшад, сэрэгшэд. Иигэжэ шүлэг бэшэдэг нүхэдэй олошоржо байхада баясамаар гээшэ ааб даа. Энэ хадаа манай хүн зоной ухаан сэдьхэлэй ургалтые, уран зохёолдо улам дуратай боложо байhые гэршэлнэ ха юм.

Эдэ нүхэднай хүсэл бодолоо саарhан дээрэ гаргажа, орон нютагаа, түрэл байгаалияа, залуу наhаяа, ажал хүдэлмэреэ магтан дуулаха гэжэ hэдэнэ. Олонхи ушартаа hэдэнэ гэжэ шаналан мэдэрхэ баатай болонобди. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэй зохёолнууд ехэнхидээ уншагшадай эрилтэ хангаанагүй.

Хэн хажууршанай түрүүшынь мүр далайса ехэтэй, сэбэр, жэгдэ байгша hэм. Шүлэг бэшэлгэ гээшые энээнтэй жэшэмээр. Залуу нүхэрэй саарhан дээрэ гаргаhан түрүүшын мүр мүн лэ жэгдэ hайн байдаггүй ха юм. Энэ сасуулга нэгэ талаараа зүб байбашье, нүгөө талаараа буруу. Залуу хажууршa яhала хүлэрбэ, зобобошье hаа, ядахадаа дунда зэргын хажууршан болодог бшуу. Харин эхилэн бэшэгшэ бүхэн бодото поэт болодоггүй. Шүлэг бэшэхые хүсэхэhөө гадна, бэлиг талаан хэрэгтэй байдаг. Хэрбээ бэлиггүй hаа, хэды жэлдэшье бэшэбэл, хүнэй зүрхэ дайраха зохёол бүтээжэ шадахагүйш.

Энэ баталамжые зарим нүхэд хараадаа абадаггүйнь гэмшэлтэй. Тэдэнэр арбан жэлэй саана яажа бэшэгдэдэг байhан зангаарнь үгэнүүдые доошонь hубарюулжа, үнэтэй сагаа гээжэ байдаг нэгэ тиимэ алдуутай.

* * *

Мүнөөдэрэй бэшэгүүдые хаража байхадаа, Галсан-Доржо Цыденовэй шүлэгүүд дээрэ тогтобобди. Энэ нүхэрнай Зэдын аймагай Доодо-Бургалтай тосхондо ажаhуудаг. Нүхэр Цыденовэй шүлэгүүд бусадайхиhаа хараа байса илгарна. Илангаяа «Поэт нэрэ» гэhэн шүлэгынь. Дээрэ биднэй хэлээшэ бодолнууд, поэдэй харюусалга, үүргэ тухай бодолнууд дабтагдана. Зарим тэды дутуу дунданиуудтайшье hаа, (найруулалгынгаа талаар) хурса бодолтой шүлэг. Тиимэhээ баранииень эндэ толилбол эхилэн бэшэгшэдтэ туhатай байха.

ПОЭТ НЭРЭ

Хэн нэгэнэй
ёгтолон hагад поэт гэжэ нэрлээ hаа,
Хэмжээлэшэгүйгөөр баясахал hэн
хаб энээхэн ухаандаа.
Харин теэд,
тэрэ нэрымнай юрэдөө заал
hаа,
Харгы дээрэ тобойжо
хэбтэдэггүйнь мэдээжэ даа.
Яхабши даа теэд,
иимэ хубитай hэн хойноо,
Ябашье олдохогүй нэрын
хойноhоо гараа бэшэб.
Яажа мэдэхэб,
нэгэтэ бэдэржэ гараhан лэ
хойноо,
Ябан, нүхэдүүд,
хэзээ нэгэтэ оложошье болохоб.
Олохоб даа, олохоб!
Мэдэнэб би хаана байдагыеш,
Омолёор исалhан Байгалайм
долгидто үлгыдүүлэн ябадагыеш,
Ошотойхон харасатай
басагадай нюдэдэй сэсэгы соо

(Шүлэгүүдэй шэнжэлэл)

★ ★

хоргододогыеш,
Оншотойхон ажалаараа суурхаhан
зоноймзүрхэн соо лугшадагыеш.
Жэгтэй даа, жэгтэй!
Жэгүүртэ шубуундал дэбидэг
бодолнуудшни,
Жэлэй дүрбэн сагые
гоёшоон харадаг нюдэнүүдшни.
Хабатай даа, хабатай!..
Холые зоринхой барагдашагүй
ута замшни,
Хэзээдэш хосорхогүй
поэт нангин нэрэшни!

Эндэ шүлэг зохёолгын гол эрилтэнүүд бэелүүлэгдэнхэй. Толгой холболго, рифмэ, сасуулбари, ритм гэхэ мэтэ шүлэг hайжаруулха арга бии.

Галсан-Доржо Цыденов саашадаа үшөө оролдобол, муу бэшэ шүлэгүүдые бэшэхэ байха. «Поэт» гэhэн хүндэтэйшье, харюусалгатайшье нэрэ эршэмтэйгээр бэдэрбэл, тэрэнээ олохо байhандань hэжэглэлтэгүй. «Олохоб даа!» гэhэн хойноо олохо. Олохыень бидэнэр хүсэнэбди.

Нүхэр Цыденов шүлэг дээрээ удаан ажалладаг, заhадаг, мүлидэг хүн хэбэртэй. Энэнь уран зохёолшын гол шанар шэнжэ мүн.Ородой агууехэ зохёолшод А. С. Пушкин, Л. Н. Толстой болон бусадые абаад үзэел даа. Зохёолнуудаа хэды дахин заhаhан, зураhан байдаг гээшэб. Тиимэhээл гайхамшагта зохёолнуудые бэшээ ха юм.

Харин манай залуу бэшэгшэд шүлэгэйнгөө хүсэд бүтээгүйень мэдэбэшье, «дутуу дундыень заhаад, хэблэжэрхиит» гэжэ гуйдаг. Хэрбээ сабхи оёдог хүнэй хүсэд оёгдоогүй сабхияа «саашань оёод, худалдажархиит» гэжэ магазинда эльгээбэлнь, тэрэниие хэн оёжо hууха гээшэб. hөөргэнь лэ бусаана бэзэ. Зохёол бэшэлгэ мүн лэ энээншүү удхатай.

Үнэхөөрөөшье шүлэг болоогүй юумые хэн шүлэг болгохоб даа. Зай шүлэг болгобошье гэлэйбди. Тиихэдэ бэшэhэн нүхэрнай эрдэмээ, мэргэжэлээ дээшэлүүлхын орондо, амташаад, үнеэхил түүхэй эдээ редакцида эльгээжэ байхал. 14 наhатай Лопсон Мухуев Түнхэнhөө иимэ мүрнүүдые эльгээгээ:

Сережа хүбүүн уран зурааша
болохоо
Улаан-Үдэ хото ошобо.
Тэндээ hургуулида hурахадаа
Түрүүн Ленин багшынгаа дүрсые
зураба,
Теэд ёhооронше гарабагүй даа
Сергей
Хүбүүнэй зураhан Ленин
багшын дүрсэ.

Лопсон Мухуев заhыт гэhэн бэшэг эльгээгээгүй. Тиигэжэ бодоошьегүй ёhотой. Харин залуу нүхэрнай яажа шүлэг бэшэхэб гэжэ мэдэхэгүй байшаба. Буряад зохёолнуудаа уншадаггүй, арадай аман зохёолоор hонирходоггүй гээшэ ха. Энээнгүйгөөр hайн шүлэг бэшэхэнь бэрхэтэй.

Эгээл иимэшүү «Аллын аршаанда» гэhэн шүлэг Жамбал Цыбиков Баргажанhаа эльгээгээ. Тэрэ мүрнүүдыень эндэ харуулhанайшье хэрэггүй.

В. Цыдыпов (Бэшүүр), В. Амбаев (Аха), Д. Санжиев (Баргажан), А. Доржиев (Сэлэнгэ), Д-Д. Цыренжапов (Мухар-Шэбэр) гэгшэдэй шүлэгүүд дээрэ заагдаhан алдуунуудтай. Мүн Г. Гончикдоржиева (Улаан-Үдэ), Ц. Найданов (Захаамин) гэгшэдэй шүлэгүүд нүгөөдүүлэйхидэ орходоо яhала hайн байбашье, хэблэгдэхээр үшөө болоодүй байна.

«Дайн хэрэггүй, эб найрамдал мандаха болтогой» гэhэн Бүхэдэлхэйн конгресстэ хабаадагшадай hанал бодолые совет арад халуунаар дэмжээ. Энээниие hүүлэй үедэ редакцида ерэhэн бэшэгүүд, шүлэг, зохёолнууд эли тодоор батална.

Түрэл нютагhаа холо—Новосибирск хотодо киномеханигай курсада hуража байдаг Ж. Дамбиев редакцида эльгээhэн бэшэг соогоо иигэжэ бэшэнэ: «Эб найрамдалай конгрессэй Москвада боложо байхада шүлэг зохёонгүй hуужа шадаагүйб. Алдуутайшье, hула муушье гэжэ мэдэнэб. Тиигээд лэ хаража үзыт даа».

Үнэхөөрөөшье шүлэгынь бодото зохёол боложо шадаагүй. Харин иимэ шухала хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулхаяа hэдэhэниинь hайшаалтай.

Дансаран Доржогутабайн (Хэжэнгэ) эльгээhэн хоёр шүлэг эб найрамдалда зорюулагданхай. «Дэлхэйн урда харюусаг» гэhэн шүлэг соогоо Номгон далайда атомна бомбо тэhэлэгшэдтэ шэрүүн үгэнүүдээр хандана:

Агаар, агаар, агаар —
Арюун номин хизаар!
Агаар гээшэ эдеэнэй
Амтан сагаан hүн гээшэл.
Теэд юундэ бодоод лэ
Термоядерна, водородно
Томонууд бомбо мүндэртэл
Тэhэлэгдэнэ гээшэб үндэртэ?!

Нүхэр Доржогутабайн бодолые Федор Цыденжапов (Захаамин) саашань үргэлжэлүүлнэ:

Замби түбидээ амгалан байдал
Заатагүй сахихаа зориhон хүнүүд
Зол жаргалай гуламтын найдал—
Зүүдэндэл үзэсхэлэн Москвада
сугларжа,
Буу зэбсэг хүсэдөөр хуряаха
Бодолоо андалдан, баяртай хэлсээ.
Амгалан жаргалай мандахын түлөө
Ажалша гарнууд абаргадал
нэгэдээ.

Конгын арадай үнэн хүбүүн Антуан Гизенгэдэ зорюулhан шүлэг Даша-Рабдан Гомбодоржиев (Улаан-Үдэ) эльгээгээ.

Эрхэ сүлөө уряалhан,
Эрхээ хаhуулhан Антуан,
Мэнэ гарахаш түрмэhөө
Мэндым дуулыш Буряадhаа!—гээд

шүлэгөө дүүргэнэ.

Гэхэтэй хамта дурсагдаhан нүхэдэй, мүн Н. Цынгуев, Б-М. Дышинов (Улаан-Үдэ) гэгшэдэй шүлэгүүд юрэнхы дээрээ яhала боломоор байбашье, газетын хуудаhанда толилогдохоор үшөө болоодүй.

Эхилэн бэшэгшэдэй шүлэгүүд адлишуу дутагдалнуудтай байна. Тэдэнэр түрэлхи хэлээ, ород, буряад литератураяа, арадайнгаа аман зохёол, шүлэглэлгын ёhо гурим hайса мэдэхые оролдодоггүй, ажабайдал гүнзэгыгөөр шудалдаггүй, ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг гээшэ ха. Тиимэhээ шүлэгүүдынь удхаараа, найруулгаараа hула, hонигүй болошоно. Барандаа тиигэнэ гэнэгүйбди. Эдэ бүгэдэндэ оролдосотойгоор хандадаг нүхэдшье байха. Харин тэдэнэр тон үсөөн. Нүхэр Цыденовэй hайн шүлэг жэшээ болгоо hэмди.

Шүлэг бэшэлгэ бэлэн хэрэг бэшэ. Залуу бэшэгшэ уран литературатай хуби заяагаа холбохо гэбэл, хамсыгаа шуужа ажаллаха ёhотой. Тиигэжэ ажаллабал, манай үеын хүнэй абари зан, ажабайдал, ажал хүдэлмэри үнэншэмэ зүбөөр, гүнзэгыгөөр харуулжа шадахань лабтай.

А. БАДАЕВ, поэт.

Элдэб hонин

Шахан таргалуулагдажа байhан гахайнуудта үгтэдэг кукурузые 32 процентhээ 65 процент хүрэтэр дээшэлүүлээ hаа, тэдээнэй сүүдхэ бүриин амидын шэгнүүр 20 процентээр дээшэлдэг.

* * *

Нарин ноohотой хонидто кукурузын силос үгэдэг болоходо: хэрбээ юрын тэжээл эдижэ байхадаа 100 хонин бүриhөө 80—90 хурьган бүрин бүтэнөөр түлжүүлэгдэдэг байгаа hаа, 120—125 хурьган түлжүүлэгдэдэг болоно. Ноohониинь 3 килограммhаа 6,5 килограмм хүрэтэрөө дээшэлдэг.

* * *

Нэгэ килограмм hү гараар hаахада 93 секунда гаргашалагдадаг байгаа hаа, «ёлочка» гэжэ hү hаадаг аппарадаар нэгэ килограмм hү hаалгада 24 секунда гаргашалагдана.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной августын 17.

Хилын саанаhаа

Баатар совет космонавтнарые бүхы түрүү хүн түрэлтэн магтан дурдан

США

НЬЮ-ЙОРК, августын 15. (ТАСС). Космонавт А. Г. Николаевай hуужа гараhан «Восток-3», космонавт П. Р. Поповичой hуужа гараhан «Восток-4» онгосонуудай бүрин бүтэн бууhан тухай мэдээсэл Американ информационно агентствонүүдээр тэрэ дары тараагдаhан байна. «Замбуулинаар ниидэhэн ородой баатарнууд бүрин бүтэн бууба» гэжэ Ассошиэйтед Пресс агентство «молни» гэжэ телеграмма соогоо мэдээсээ. «Совет космонавтнууд Андриян Николаев, Павел Попович хараалагдаhан газартаа бууба. Тэдэнэр дэлхэй дээрэ түрэhэн бүхы хүнүүдhээ замбуулин соогуур эгээл үни ниидэhэн байна»,—гэжэ Юнайтед Пресс Интернейшнел агентствын мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Космонавтнуудай бэень hайн, замбуулин соогуур ниидэлгын программа бүрин дүүргэгдээ гэжэ агентствонүүд заана.

АНГЛИ

ЛОНДОН, августын 15. (ТАСС). Андриян Николаев, Павел Попович гэгшэдэй газарта бууhан тухай мэдээсэлэй Англида абтаhанай hүүлээр Лондоной үйлсөөр ябагшад иигэжэ мэдүүлhэн байна. «Тон гайхалтай!», «Ойроо хүртэшэгүй!» Англиин радио ээлжээтэ hүүлэй мэдээсэлнүүдые хүлеэнгүйгөөр совет наука, техникын гайхамшагта туйлалтанууд тухай тобшохоноор мэдээсээ. Рейтер агентство совет космонавтнуудай бүрин бүтэн бууhан тухай мэдээсэхэ зуураа, тодорхой мэдээсэлнүүдые дамжуулжа ороо, тиихэдээ хараалагдаhан газартаа алгасагүй бууhан тухайнь онсолон тэмдэглэhэн байна.

ЛОНДОН, августын 15. (ТАСС). «Николаев, Попович газарта бусажа ерэбэ. Хараалагдаhан газартаа алгасагүй буугаа. Бэень эрхим hайн»—Лондоной үдэшын газетэнүүд иимэ гаршагтайгаар совет космонавтнуудай бууhан тухай мэдээсэлнүүдые нэгэдэхи хуудаhандаа ехээр үгөө. «Ородой хоёр космонавт энэ үглөөгүүр бүрин бүтэн бууба» гэжэ «Ивнинг стандард» газетэ бэшэбэ. Хараалагдаhан газартаа онгосонуудай ниидэжэ бууhан тухайнь газетэнүүд зааха зуураа, космонавтнуудай фотографинуудые толилоо.

ФРАНЦИ

ПАРИЖ, августын 15. (ТАСС). «Сахилгаан мэдээсэл! Николаев, Попович урдань хараалагдаhан газартаа буугаа. Хоюуланайнь бэе ехэ hайн»,—гэжэ «Радио-Люксембург» гэдэг Францийн радиостанци юрын мэдээсэлнүүдые болюулан сасуугаа дамжуулба.

Франс Пресс агентство энэ мэдээсэлые мүн лэ яаралтайгаар дамжуулаа. Космонавтнуудай яажа газарта бууhан тухай мэдээсэлые агентство удаань тодорхойгоор дамжуулhан байна.

БАРУУН ГЕРМАНИ

БОНН, августын 15. (ТАСС). «Восток-3», «Восток-4» онгосонуудай амжалтатайгаар бууhан тухай мэдээсэлые Баруун Германиин ДПА агентство яаралтайгаар дамжуулаа. Космонавтнууд А. Николаев, П. Попович замбуулин соогуур хэнhээшье удаан ниидэжэ, шэнэ рекорд тогтообо гэжэ агентство зааба. Замбуулин соогуур хүнүүд түрүүшынхеэ зэргэшэн ниидээ, замбуулинай онгосонуудhаа сэхэ теледамжуулга хэгдэhэн байна гэжэ ДПА тэмдэглээ.

АВСТРИ

ВЕНА, августын 15. (ТАСС). «Восток-3», «Восток-4» гэжэ совет онгосонуудай замбуулин соогуур хэдэн сүүдхын туршада зэргэшэн ниидээд, хараалагдаhан газартаа амжалтатайгаар бууhан тухай мэдээсэлнүүдые Венын радио, Австриин хэблэлэй агентство, дамжуулганууддаа болюулан сасуугаа, ехэ hонирхолтой мэдээсэл болгон дамжуулhан байна.

Совет космонавтнууд майор Николаев, подполковник Попович ниидэлгын научна программые бүрин дүүргээ, бэень hайн гэжэ мэдээсэлнүүдтэ заагдана. Тэдээнэй онгосонууд хэдэн миллион километр ниидээ. Замбуулинай совет онгосонуудай гайхамшагта ниидэлгэдэ Австриин хэблэлнүүд гол анхаралаа хандуулна.

ШВЕЦИ

СТОКГОЛЬМ, августын 15. (ТАСС). «Восток-3», «Восток-4» гэжэ замбуулинай совет онгосонуудай бүрин бүтэн бууhан тухай совет радиогой мэдээсэhэнэй hүүлээр таба минутын үнгэрөөд байхада, Швециин сагаар эгсэ 9 часта Швециин радио дамжуулгануудаа болюулаад, совет космонавтнууд Николаев, Попович гэгшэдэй хараалагдаhан газартаа бүрин бүтэн бууhан тухай мэдээсэбэ. Хоёр космонавтын бэень hайн гэжэ Швеции радио мэдээсээ.

АРАБУУДАЙ НЭГЭДЭМЭЛ РЕСПУБЛИКА

КАИР, августын 15. (ТАСС). «Восток-3», «Восток-4» онгосонуудай хараалагдаhан газартаа бүрин бүтэн бууhан тухайда Москвагай радиогой мэдээсэhэнэй hүүлээр ТАСС-ай Каиртахи корреспондентын пунктда телефонууд жэнгиржэ эхилбэ: радиоhоо хонходоно, МЕН агентствоhээ, газетэнүүдhээ хонходоно. Совет космонавтнуудта, совет арадта халуун баяр хүргэнэ.

ДАНИ

КОПЕНГАГЕН, августын 15. (ТАСС). Совет космонавтнууд Андриян Николаев, Павел Попович хараалагдаhан газартаа амгалан hайн бууба гэhэн мэдээсэл радио, телефоноор копенгагенайхидта, Даниин хүн зондо дамжуулагдаа. Замбуулинай баатарнуудай зэргэшэн ниидэлгэ тухай мэдээсэлнүүд урда үдэрнүүдэйхидэл адли энэ үглөөнэй газетэнүүдтэ толилогдоо.

ГДР

БЕРЛИН, августын 15. (ТАСС). Космонавтнууд Андриян Николаев, Павел Попович гэгшэд бүрин бүтэн газарта буугаа гэжэ Москвагай радиогой мэдээсэhэнэй удаа хэдэхэн минутын үнгэрхэдэ энэ хүхюун мэдээсэл Германиин Демократическа Республикын олон миллион ажалшадта эли болоо. «Замбуулинай «Восток-3», «Восток-4» гэжэ онгосонуудай бууhан тухай мэдээсэл ГДР-эй радиостанцинууд болон телевиденеэр тэрэ дары дамжуулагдаhан байна. Баатарлигаар ниидэжэ ерэhэнтэйнь дашарамдуулан совет космонавтнуудые дикторнүүд хани халуунаар амаршалба.

БОЛГАРИ

СОФИ, августын 15. ТАСС-ай корреспондент Т. Орлов иигэжэ дамжуулба: Болгариин ниислэл хотодо, мүн Болгариин бүхы газар дээрэ баяр баясхаланта, хүхюун сэнгэлиг hайндэр мүнөөдэр боложо байна. Хаа хаанагүй хүгжэм, энеэдэ зугаа соностоно. Космонавтнууд Андриян Николаев, Павел Попович гэгшэдэй жолоодоhон замбуулинай «Восток-3», «Восток-4» гэжэ совет онгосонуудай бүрин бүтэн бууhан тухай мэдээсэлые Болгариин бүхы радиостанцинууд соносхоо.

РУМЫНИ

БУХАРЕСТ, августын 15. (ТАСС). Замбуулинай «Восток-3», «Восток-4» онгосонуудай бууhан тухай мэдээсэл сахилгаан мэтэ түргөөр. Румыниин Арадай Республикын город, тосхонуудаар гараа. Москвагай радиогой дамжуулан сасуу энэ хүхюун мэдээсэлые Бухарестын радио соносхобо. Совет космонавтнуудые, совет түрүү наукые суурхуулhан дуунууд радиогоор соностоо.

ХИТАДАЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА

ПЕКИН, августын 15. (ТАСС). Совет космонавтнууд А. Николаев, П. Попович хараалагдаhан газарт[а] ...татайгаар буугаа. ...нуудай бэень hайн ...дай Арадай Респуб... радиостанци дам...даа болюулан сонос...

Синьхуа агентство ...тай мэдээсэлые анг...цуз, испан хэлэн дэ...тайгаар дуулгаба.

ЯПОН...

ТОКИО, авгус... (ТАСС). Мэдээсэлн...жуулдаг Японой ... радио дамжуулгану...люулан сасуугаа ни...тай мэдээсэл дуулга...ток-3», Восток-4» ...вет онгосонууд хара... газартаа буугаа. ...монавтнууд А. Ни... Попович гэгшэдэй ... hайн».

ПОЛЬШО...

ВАРШАВА, авг... (ТАСС). Амаршалг...граммануд Варшав...даг СССР-эй пос... Полышын бүхы ню...саг үргэлжэ ерэжэ...

МОНГОЛОЙ А... РЕСПУБЛИ...

УЛААН-БААТАР, ... 15. (ТАСС). «Косм...буугаа»—эдэ үгэнүү...голой бүхы хүнүүд... Тэдэнэр ехээр баяс...нэ. «Амжалта түй...hандань бидэнэр ...байгаабди, космона...рин бүтэн бусаха гэ...hэмди, замбуулинаа...лигаар ниидээд буса... тухайнь мэдэхэдээ ... амарhан байнабди»... МНР-эй габьята ... Загдсурэн ТАСС-а...пондентдэ хонходоо.

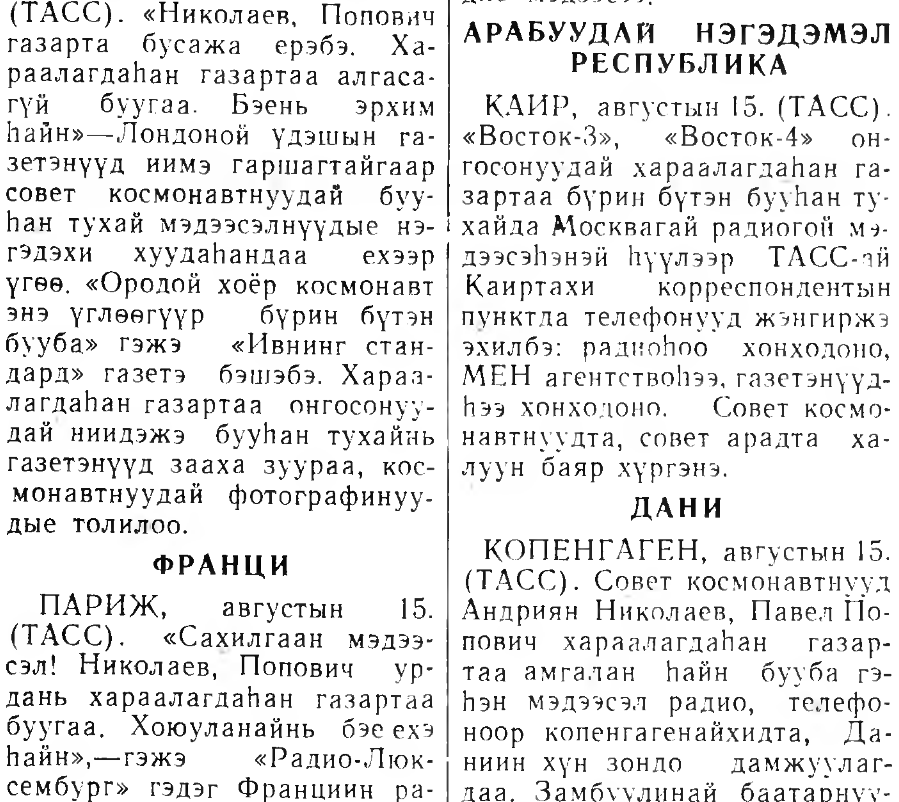

«Мехикали гэжэ нугын асуудалаар» Мексикын болон Америкын Холбоото Штадуудай хоорондо hүүлэй үедэ бүри ехэ арсалдаан гарана. Урдань баталагдаhан договорой ёhоор Колорадо мүрэнэй уhан энэ нугые уhалхын, хүн зониинь хангахын тулада хэрэглэгдэхэ ёhотой байhан юм. Теэд үнгэрэгшэ жэлhээ эхилэн США энэ мүрэнэй уhые бэлүүрдэн абадаг болошоо. Энээнhээнь уламжалан Мексикын олониитэ ехээр зэбүүрхэнэ. Зураг дээрэ: Мехикали нугын поли дээрэ. Энэ полиие уhалхын тулада урда тээнь Колорадо мүрэнэй уhан хэрэглэгдэдэг байгаа.

Сервисьос графикос унидосой фото.

Индиин бэеэ даанхай байда[лай] болоhоной hайндэр

ДЕЛИ, августын 15. ТАСС-ай корреспондент В. Матяш иигэжэ дамжуулба. Индиин арад национальна ехэ hайндэрөө—бэеэ даанхай байдалтай болоhон үдэрөө мүнөөдэр тэмдэглэжэ байна. Сүлөөтэ Индиин байгуулагдаhые соносхоhон, бэеэ даанхай байдалай hүлдэ болоhон туг түүхэтэ Улаан форт дээрэ 1947 оной августын 15-да намилзаа бэлэй. Индиин арадые хэдэн зуун жэлэй турша соо дээрмэдэн мүлжэhэн Британиин колонизаторнууд гаража ошохо баатай болоо hэн. 400 миллион хүн зонтой бэеэ даанхай Инди экономико болон культураяа хүгжөөн бадараaха замда гараа бэлэй.

...Индиин ниислэл хото дээгүүр мүнөөдэр наранай мандахада Улаан фортын хана шадарай талмай дээрэ хүн зон сугларанхай ба... нэй гимнын аялга ... тиллериин салюдай ... доро премьер-минис... вахарлал Неру Ин... публикын туг бая... байдалла дээшэнь ... жа, үгэ хэлээ. Бэе... байдалтай болоhон ... индиинхидые Неру ... лаад, харин да... эсэргүүсэн, Индиин ... удаан, эрэлхэг зо... тэмсэжэ, ехэ хоролто... ороhон тухайнь п... нистр hануулаа. Ш... байгуулхые, национ... номикоёо, наука, ... хүгжөөхыень Неру у... нүүдэй зол жар... амгалан тэнюунээр ... хын тула бүхы дэл... эб найрамдал ... шухала гэжэ тэрэ ... дэглээ.

Аюултай гуламта усадхагдаха ёhотой

БАРУУН БЕРЛИН, августын 14. ТАСС-ай корреспондент М. Паньшин иигэжэ дамжуулна:

Баруун Берлиндэхи байдалай тон тааруугүй байhаниинь үсэгэлдэр дахяад харагдаа. Баруун оронуудай эзэмдэлгын засагаархидаар үмөөрэгдэн, Баруун Берлиндэ аашалалдажа байдаг олон тоото hүйдхэлэй болон тагнуулай центрнүүдэй харата муухай этэгээдүүд хэhээгдэдэггүй байhанаараа бүри годооржо, үсэгэлдэр үдын хойно, илангаяа үдэшэлэн Германиин Демократическа Республикада эсэргүү хэдэ хэдэн аюултай ябуулганууд хээ. Бүлэг фашис хулигаанууд ГДР-эй хилын олон участогуудта суглараhан байна. Тэдэнэр ГДР-эй хилын харуулшадые шулуугаар шэдээ, элдэб муухай хараал шэрээл гаргаа. Советскэ солдадуудай hууhан автобусой Фридрихштрассе дээрэхи хиналтын пункт шадар ябахадань, фашис хүйхэрнүүд добтолго хэжэ, автобусой урда талын шэлые шулуугаар шэдэжэ эхилээ. Оливерплац дээрэ Советскэ «Интурист» ор... түлөөлэлгын зурга... ные харата этэгэ... сохёо.

ГДР-эй мэдэл до... Берлин городой ту... дээрэ хорото аашан... гаргагдаhан байха...

Баруун Берлиндэ... хэгдэhэн хорото аа... харюусалгые «Фро... родой» зонхилогшо... ара талада байга... дай» hүжэрөөдэг... бэедээ даажа абах... Тэдэнэр өөрынгөө ... руул шангадхаха... ГДР-эй правительс... жээнүүдые абаhа... хойшо августын ... гүйсэhэнтэй даша... шууяа гаргаhан ба...

Эдэ бүхы барим...даа Баруун Берлин...гой «Фронтовой го...гаар саашадань ү... Европодохи эб ... ехэ аюултай гэжэ ... руулна.

Редакторай орлог[ш]о
М. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес, телефо[н]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 2... ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. ред... 32-74, ответ. секретаря — 27-37, отделов партийной ... пропаганды — 24-74, сельского хозяйства и советско... тельства — 47-59, промышленности, транспорта, инф... 35-14, культуры, литературы и искусства — 34... и рабселькоров — 40-49, отдел переводов и корр... — 35-95, бухгалтерия — 37-32. Для междун... переговоров — 16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ... Бурятской АССР.

Н00952. Зак. №